Published and distributed under permit (No. 322), autho rized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of New York, New York. — By order of the Presi dent, A. S. BURLESON, Postmaster General.

שנה חמישית HATOREN גליון כ (קכ)

התורן

עתון שבועי

יוצא בכל יום ששי

התוכן

VOL. V NEW YORK, AUGUST 2, 1918 No. 20 (120)

HATOREN
Published Weekly by
HATOREN PUBLISHING ASS'N, Inc.
(A. Lubarsky, Pres., Sol. Lamport, Treas., A. S. Orlans, Sec'y).
44 EAST 23rd STREET, NEW YORK
Telephone, Gramercy 6944

מחיר „התורן"
לשנה — $4.00 לחצי שנה — $2.00
בחוץ לארץ ובקנדה:
לשנה — $4.50 לחצי שנה — $2.25
לפחות מחצי שנה אין התחימה מתקבלת
הכתובת:
Hatoren, 44 East 23rd St., New York

SUBSCRIPTION RATES:
One year—$4.00 Six months—$2.00
Foreign Countries and Canada:
One year—$4.50 Six months—$2.25
Single copy 10 cents
Entered as second-class mail matter at the Post Office of New York, August the 11th, 1913.

מחיר גליון 10 סנטים

הוצאת „סיני"

נמצאים בדפוס ויצאו במשך החודש הבא:

א) הזמן הרביעי

לך לך — תולדות

עם ספורי אגדה

להוראת השפה העברית וכתבי־הקודש

מאת ח. נ. גולדין.

ב) חומש לבתי־ספר

חלק א'. ספר בראשית

עם הערות

מאת ח. נ. גולדין.

יתר הפרטים במודעות הבאות.

עד עתה יצאו:

א) הזמן הראשון

מאת ח. נ. גולדין.

מהדורה שלישית חדשה ומתוקנה.

מחירו 15 סנטים.

ב) הזמן השני

מאת הנ"ל.

להכין את התלמידים להבנת כתבי־הקודש.

מחירו 20 סנטים.

ג) הזמן השלישי

בראשית—נח מאת הנ"ל.

להוראת השפה העברית וכתבי־הקודש.

מחירו 25 סנטים.

ד) קובץ שירים לבתי־ספר

עם תוי נגינה.

מסודר על־ידי בן־אליהו.

מחירו 20 סנט בלי המשלוח.

לפנות אל

SINAI PUBLISHING CO.
299 Broadway
New York, N. Y.

או אל

S. DRUCKERMAN
50 Canal Street
New York, N. Y.

הוצאת ספרים **„אסף"** ASAPH PUB. CO 101 W. 113th Street New York

יצא לאור ונמצא למכירה

כל כתבי אברהם מאפו

כרך ראשון:

„אהבת ציון"

עם מבוא מאת ראובן בריינין ועם ציורים מקוריים מאת הצייר הארצי־ישראלי הידוע ר. ליפשיץ.

הספר הזה יהיה כחדש בעיני הקורא של היום אחרי כי הוסרו השגיאות הגסות המרובות, שנפלו בהוצאות הקודמות, והשיחות הבאות בגוף הספר נסתדרו על־פי סעיפים וסימני ההפסק המודרניים, דבר שאין לו כל זכר בהוצאות הישנות.

ההדפסה המעולה, הנייר המשובח והכריכה הנהדרה יעשו את הספר לפאר לכל בית בישראל.

המחיר לקונים יחידים הוא $1.25 עם המשלוח.

לפנות אל הוצאת „אסף" או אל:

S. Druckerman. 50 Canal St., N. Y.

מתקבלת החתימה על הספרים האלה:

א) ראובן בריינין: „חיי הרצל"

בשלשה חלקים, בצירוף תמונות שונות של הרצל ומשפחתו.

המחיר להותמים על כל שלשת החלקים (רק עד יום 1 לחודש אוקט.) $3.30

זמן התשלומין: חצי הסך הנ"ל עד יום 1 לחודש ספט. 1918; החצי השני — כשנודיע זמן הופעת החלק השני.

החלק הראשון יופיע בסוף חודש ספט. 1918. המחיר לקונים יחידים הוא $1.40 הכרך.

ב) כל כתבי אברהם מאפו

בארבעה חלקים, עם ציורים מקוריים ובצירוף מבוא לכל ספר.

המחיר לחותמים על כל ארבעת החלקים הוא (רק עד יום 1 לחודש אוקטובר) $4.00. זמן התשלומין כנ"ל.

המחיר לקונים יחידים $1.25 הכרך, מלבד כרך ב', שמחירו $1.35.

נמצא בדפוס ובקרוב יצא לאור:

ד"ר שמריהו הלוי לוין: „מאמרים נבחרים"

קובץ מאמרים בן 300 עמוד, עם תמונת המחבר ועם מבוא גדול מאת ראובן בריינין. המחיר $1.20.

עד עתה יצאו:

א) ראובן בריינין: „כתבים נבחרים"

כרך ראשון (ספורים, ציורים ורשימות, עם תמונת המחבר ומבוא בשם „ודויי הנפש"). המחיר $1.50.

ב) פרופ. דוד ניימארק: „מקרן זוית"

קובץ מאמרים על ענינים מדעיים, ספרותיים וזמניים.

המחיר עם המשלוח 45 סנט.

ג) ז. ברכות: „אונטער'ן שאָטען פון חרמון"

אַ באַנד ערצעהלונגען פון ארץ־ישראל.

דער בוך איז רייך אילוסטרירט, פיין געבונדען, גוטע פּאַפּיר, 256 זייטען. פּרייז פון בוך 1 דאָלאַר.

VOL. V NEW YORK, AUGUST 2, 1918 No. 20

התורן

יוצא לאור על־ידי
חברת התורן

א. א. לוברסקי, נשיא
ש. לאמפורט, גזבר
א. ש. אורלאנס, מזכיר

העורכים
ד"ר שמריה לוין
י. ד. ברקוביץ

שנה חמישית ניו־יורק, כ"ד אב, תרע"ח גליון עשרים

פרשת השבוע

פוליטיקה שעבר זמנה

אם כי עד עתה לא נתאשרה משום צד הידיעה, שבאה באחדים מהעתונים היהודיים, כי הממשלה העו־תומנית הזמינה לקושטה אחדים מבאי־כחה של היהדות הגרמנית בעניני הפוליטי־קה היהודית הכללית, ובתוכם גם שנים מחבריו של הועד הפועל הציוני המצומצם, כדי להתיעץ עמם בדבר הזכויות וההנחות, שהיא, הממשלה העותומנית, אומרת להנות בהן את היהודים בכל רחבי מדינתה ובארץ־ישראל, אבל יש לשער, כי הידיעה הזאת אינה קלוטה מן האויר, וכי הממשלה העותומנית ראתה לעצמה חובה, מרצון או מאונס, לפרסם בעת ברבים את יחוסה החדש לעתידות ארץ־ישראל, עד כמה שתקות עם ישראל קשורה בהן.

בהידיעה האמורה לא נזכר בפירוש, באיזו זכויות הכתוב מדבר. אך בהיות, מצד אחד, שהיהודים הנתינים העותומנים נהנו גם עד כה במדינת טורקיה משויון־זכויות אזרחי גמור, ובמדה ידועה — גם מזכויות מדיניות־לאומיות, ובהיות, מצד שני, שהממשלה העותומנית לא היתה מזמינה יהודים מן החוץ לשם עצה, אלמלא היה ברעתה לחדש איזה דבר — למדים אנו מזה, שהפעם ישאו ויתנו בקושטה לא על מצבם של היהודים העותו־מנים, כי־אם על זכויותיהם של היהודים, שירצו להתנחל במדינת טורקיה, ראשית כל בארץ־ישראל, אחרי כלות המלחמה. וקרוב לודאי, שהממשלה העותומנית תרחיב את חוג הזכויות של המתנחלים החדשים ולא תקמץ בהבטחות לעתיד לבוא, כדי לשחד את דעת הקהל, וביהוד, כדי להכניס ערבוביה לתוך יחוסו של העם היהודי עצמו לשאלת עתידו בארץ־ישראל, על־פי הכלל הישן: חלק ומשול.

והנה מה שנוגע לדעת־הקהל הכללית — אחרה הממשלה העותומנית את המועד אפילו לאחז את העינים. הן דבר ידוע הוא, כי הממשלה העותומנית התקיימה במשך מאת־השנים האחרונה רק בחסדה של אנ־גליה, שאך היא עמדה לה בכל עת צרה ומצוקה והגינה עליה, כבעלת־ברית נאמנה. אחת היא, אם התנהגה כך הממשלה האנגלית עם טור־קיה מפני ידידותה ל„עם המאמינים" או מפני טעמים פוליטיים אחרים, שאינם מבוססים כלל על איזה רגש של ידידות. חשובה היא העובדה, כשהיא לעצמה, שבמשך תקופה היסטורית שלמה וארוכה היתה אנגליה הכרוב הסוכך היחידי של הממשלה העותומנית. צריך רק לזכור את ברית־השלום הפאריזית, אחרי מלחמת קרים בשנת 1855, ואת הקונגרס הברליני בשנת 1878, אחרי מלחמת רוסיה וטורקיה האחרונה, ואת התמיכה הפוליטית, שקבלה טורקיה מאת הממשלה האנגלית. ואמנם הממשלה העותו־מנית היתה מכירה טובה לאנגליה, ובהפוליטיקה העולמית שלה היתה תמיד נוטה כלפי הצד האנגלי, עד שלא עלתה שמשה של גרמניה בתור ממשלה עולמית אדירה ומתחרית עם הכח האנגלי. כעת נפתחו לפני הממשלה העותומנית שתי דרכים. היא ידעה היטב, שבכחה עצמה לא תחזיק מעמד ולא תקום בפני הכחות הזרים, הסובבים אותה מכל צד וההושבים לבלעה ולהכחידה, וכי אסמכתא פוליטית נחוצה לה כאויר לנשימה, אבל תחת אשר עד כה היתה דרכה סלולה לפניה, ובכל פנה שהיתה פונה היו עיניה נשואות ללונדון, התחילה מיום שהתבצרה הממשלה הגרמנית לפסוח על שתי הסעיפים ולהראות פנים שוחקות גם לברלין, לפי הרוחות המנשבות, וחשבה, בתמימותה או בערמתה הפו־ליטית, שיעלה בידה להשתמש בשני הכחות הענקיים המתחרים גם יחד ולהשאר באמצע בחזקת „מדינת־הבינים". פעם הראתה אותות נטיה יתירה כלפי גר־מניה, ופעם השתדלה לפיים את אנגליה, עד שבאה בין המצרים וכל אחד מן הצדדים הציע לפניה את השאלה: „הלנו את אם לצרינו?" — וכל ערמתה לא הועילה לה

עוד להשתמט מתת תשובה ברורה על השאלה. והתשובה ניתנה לא בשעה שהתפרצה המלחמה העולמית, כי־אם בערכך עשרים שנה קודם לה. התשובה ניתנה בשעת בקורו של ווילהלם השני בארץ־ישראל בשנת 1898. מאותה שעה ואילך עמדה הממשלה העותומנית תחת השפעתה העצומה של גרמניה. נמצאו אָמנם בין מחזיקי רסן הממשלה יחידים המצדדים בזכותה של הנטיה האנגלית, אבל במשך עשרים השנים האחרונות לא הביאו אפילו פעם אחת את השקפתם לידי הכרעה, ואך טעות גמורה היא להחליט, שרק ה„טורקים הצעירים" שנו את שיטתם הפוליטית אחרי המהפכה לטובת הנטיה הגרמנית. הפו־ליטיקה העותומנית בצורתה ההוה נקבעה כבר בימי עבדול־חמיד, והטורקים הצעירים הם יורשיה וממשיכיה.

וגרמניה לא כסתה כלל על כוונותיה הפוליטיות, בבקשה את קרבתה של הממשלה העותומנית, או — יותר נכון — בהעמיסה מצדה את קרבתה על הממשלה העותו־מנית. אחד מהמומחים היותר גדולים בהפוליטיקה של המזרח הקרוב, ד"ר פ. רוהרבאך, כותב בספרו, שיצא לאור סמוך להמלחמה הנוכחית: „להתנפל על אנגליה באופן ישר מצד הים הצפוני — זוהי שאלה בטלה. להבקיע לאנגליה במחנות גרמניות — חלום זר ומשונה. נחוץ למצוא דרך אחרת, כדי לפצוע את אנגליה במקום מכאיב, ופה אָנו מגיעים לנקודת־היחס שבין גרמניה וטורקיה, והתנאים השוררים בטורקיה מקבלים עם זה חשיבות מיוחדה ומכריעה בשביל הפו־ליטיקה הגרמנית". „מצד היבשה יש אפשרות להתנפל דרך אירופה על אנגליה רק במקום אחד — מצרים. כבוש מצרים ישים קץ לממשלתה של אנגליה לא רק על תעלת סועץ וחיבורה עם הודו ועם המזרח הרחוק, כי־אם אולי גם על מושבותיה באפריקה המרכזית והמזרחית". הפרופיסור האנס דילברוק, בהזכירו באחד ממאמריו, „בהספרים הפרוסיים השנתיים", בחוברת יאנואר לשנת 1917, את פתגמו של ביסמארק, „כי מצרים היא הוט־השדרה של האימפריה הבריטית", מאיץ בהממשלה העותומנית, שתציב לה למטרה לרכוש מחדש את מצבה הישן על גדות הנילוס.

מכל זה יוצא ברור, כי הקלפים נתגלו כבר, והממשלה האנגלית, שהיתה כל־כך מתונה בשנותה את יחוסה לשאלת המזרח הקרוב, לא תחזור שוב מדעתה בעד כל כופר ולא תסכים לעולם, שהמדינה, המחברת מצרים והודו, תשאר בידי הטורקים, שהם בעצמם הם כלי־משחק בידי הממשלה הגרמנית. אָמנם גם מפני טעם אחר — יכולים אָנו לסמנו בתור טעם מדיני־מוסרי — אי־אפשר לשוב להמצב הקודם בנוגע לארץ־ישראל. הן לא לשם התיפות והתפארות הכריזו ממשלות־ההסכם על העיקר הלאומי, אשר ישמש בסיס לסדר־העולם החדש, שבשבילו הם מקריבים כל־כך הרבה קרבנות, ולפי העיקר הלאומי אין שום זכות לעם אחד למשול בחברו, ולהטורקים, כידוע, אין שום חלק ונחלה בהישוב בארץ־ישראל, כמו שאין להם חלק בהישוב בסוריה בכלל. העם הטורקי יושב בכללו באסיה הקטנה ובמקצתו בחבל אירופה על־יד הבוספור, ואם לא למד עד כה להיות מסתפק במועט ולשמוח בחלקו, תלמדהו המלחמה הנוכחית תורה חדשה, שאולי אינה לפי הטעם הגרמני, שהממשלה העותומנית הסתגלה אליו במשך שעבודה הפוליטי האחרון, אבל אוצרת היא בה את הארוכה היחידה להעם הטורקי עצמו, כי תכריח אותו להשאר במחיצתו ולטפל בהתפתחותו התרבותית הוא, שהיתה עד כה כל־כך לקויה ופגומה.

את כל זאת מבִינה היטב גם הממשלה העותומנית. ומבינה היא עוד דבר אחד. מבינה היא, כי בשאלת המזרח הקרוב תהיה דעת־הקהל של כל העולם הנאור, בלי שום יוצא מן הכלל, על צד אנגליה, מפני שהממשלה האנגלית השכילה לזווג את תועלתה היא הפוליטית עם תועלתם של העמים הנרדפים, צמאי התחיה הלאומית, שלשוא בקשו אותה בטורקיה. ומפני זה, ואך מפני זה, רוצה היא להופיע בשעה האחרונה, לפני נעילת השער, בתור חוזרת בתשובה: ומה אנגליה בהכרזתה על־דבר שיבת ישראל לארצו — אף אני בכך; אף אני אראה לכל העולם, שמוכנת ומזומנת אני לתת מקום מנוחה תחת חסותי להעם הנרדף. ובזאת היא רוצה להשפיע גם על היהודים, וסומכת היא, ראשית כל, על יהודי גרמניה, המושבעים לעמוד לימינה ולברוא בשבילה את הצנורות של הפוליטיקה שלה.

בַּיְשִׁימוֹן

(פרקים מפנקסו של נזיר).

מאת

אפרים א. ליסיצקי.

א.

שקעה השמש מאחורי הצורים, החוצצים על אופק־המערב.
אדמומית לוהטת משתפכת ממרום, האדם והלהט ראשיהם הזקופים.
נראים הצורים מרחוק כצריחי־מקדש, שנפלה בהם דלקה.
עוד רגע — ויתמוטטו, יתערערו עד היסוד.

ועל גלי משואות עשנים תצנח שכינה עוטיה ואבלה.
פצועת־כנף תפרפר ותתלבט, תהמה ותהגה כיונה:
„אוי לי כי רוששתי! אי נוי? אי מקדשי? — — —

ב.

צללים קודרים וזעומים עוטפים כל אפסי המדבר.
עגמה אפורה משתפכת על החולות והסלעים.
נשמעה ממרחקים יללת תנים ואוחים מקדמי־אשמורות.
כנר־נשמה מהבהב כוכב־הערב ברקיע העומם.
רוח חרישית נושבת ובוחשת את קלחי הקמשונים.
מתנקשים הם זה לזה, כעצמות יבשות של שלדים.
מתנקשים ומלחשים, ולחשם — קול כאוב מתחתיות ארץ:
— „הידעתם, כי היום ילקח אדוניכם מעל ראשכם?"
— „גם אָנו ידענו — החשו!"

אבל גם בזה טעתה, כי גם בזה אחרה את המועד ולא תעור עוד עיניו של שום יהודי בעולם, מלבד עיני האנשים, שעוד לפני המלחמה היו עבדי־עבדיה של הפו־ליטיקה הגרמנית במזרח הקרוב והעמידו פנים, כאילו עוזרים הם בעבודתם בארץ לתחיתנו הלאומית, בעוד שבאמת היו חותרים תחתה חתירה עמוקה וכל כונתם היתה לעכב את התגשמותה. ואמנם גם הפעם לא נזהרה הממשלה העותומנית, וכל ערמתה לא עמדה לה, כי הזמינה לעצה דוקא את האדונים הידועים לנו מכבר, את הד"ר פאול נתן ונושאי כליו, ובזאת הראתה למדי, להיכן פניה מועדות. וגם לא הועילה כלום בתקנתה, כי צרפה למנין גם שנים מחברי הועד הפועל הציוני, כי אין אנו יודעים, איזה הר כפתה עליהם הממשלה העותומנית או הממשלה הגרמנית, ששתיהן אינן בשעה זו אלא שמות נרדפים.

לא כאן המקום לדון, אם היתה הרשות לחברי הועד הפועל שבגרמניה להתחבר עם אנשים כפאול נתן והדומים לו, ואפילו אם ההתחברות הזאת אינה אלא למראית־עין. על זה אפשר יהיה לשפוט רק כשיתבררו התנאים, שלוו את ההתחברות המשונה והזרה, ולעת־עתה חייבים אנו לזכור את הפתגם הישן: אל תדין את הברך עד שתגיע למקומו.

הַהִסְתַּדְּרוּת הַצִּיּוֹנִית וְהַהִסְתַּדְּרוּת הָעִבְרִית

מאת

י. ז. פרישברג.

האבנים המפורדות, שהציוניות האמריקאית הניחה עליהן את ראשה, נעשו בפיטסבורג אבן אחת. כל ההסתדרויות (אנו מדברים כאן לא על „שיטת הדיסטריק־טים", כי־אם על בטול ההסתדרויות השונות) התמזגו להסתדרות אחת גדולה. אם היה זה באמת צורך השעה, ואם תהיה התבנית החדשה נוחה יותר לעבודה הציונית בכלל, — שאלות אלה יצאו מכלל משא־ומתן מפשט ונכנסו לתחום המעשים. דבר זה נותן הזדמנות טובה לכל הצדדים לראות את המכונה החדשה בפעולתה ולהוכח בטיבה ובתועלתה, ובדיעבד — הכל צריכים לקבל הזדמנות זו ברצון.

ואולם יש לחשוש, שמא יבוא הצד „המנצח" א ח ר י „נ צ ח ו נ ו" לידי זהיחות־דעת ויחשוב, שיש כאן נצחון של שיטה, שיטת ההתרכזות, בכלל, ומתוך כך יביט על עצמו כעל אותו הכח, שהורשה מטעם הועידה מכאן ולהבא לרכז בידו את הכל, מבלי התבונן לכל פרט לעצמו, אם הוא צריך וסובל רכוז. ולפיכך לא למותר יהיה להזכיר עכשיו, כי ל א ה י ה כ א ן ל א כ ח ו ל א נ צ ח ו ן. זה לא היה נצחון של מ פ ל ג ה אחת, שגברה בכח ע י ק ר י ה ו ד ע ו ת י ה על האחרות. בין החברות הציוניות לא היו מתחילה שום הילוקי־דעות בנוגע למטרה, לאמצעים, או להשקפות עיקריות בגבולות המטרה המשותפת, כמו שיש, למשל, ל„מזרחי" ול„פועלי־ציון". כולן לתכלית אחת נוצרו ולעיקר אחד נתכוונו בכל פעולותיהן — להוציא לפועל את תכניתה של הציוניות הבאזילית. לא היתה כאן אלא שאלת ת ב נ י ת ההסתדרות, ולפיכך, מאותו רגע שמתברר הדבר, — נניח כך — כי לטובת התנועה צריך להחליף את התבנית הקיימת באחרת, אין רשות לשום חברה לעצור בעד שנוי זה מנקודת־ראות ע נ י נ י ה ה פ ר ט י י ם, הואיל ולכל אותן החברות לא היה מתחילה שום פתחון־פה לדרוש זכות הקיום לעצמן.

מטעם זה מצאה ההנהגה עצמה, שעליה להוציא מתכנית ההתרכזות שלה את „המזרחי", בה בשעה שלא קפחה את זכותו ליהנות מן התקציב הכללי.

נשארה רק הסתדרות אחת, וזוהי „ההסתדרות העברית", שאף־על־פי שגם קולה נשמע לא־מעט בועידה וחבה גדולה נראתה לה מצד הקהל, לא נקבע אליה שום יחס מצד הועידה. קצבו לה רק איזו תמיכה שנתית (וכמובן, לא על־פי ערכה, כי־אם, כמנהג אמריקה, ל פ י ש ו י ה ב מ ז ו מ נ י ם ב ש ע ה ז ו), ולא בקשו במחיר אותה תמיכה כלום.

ועכשיו השאלה בעינה עומדת: האם חשבה הועידה את ההסתדרות העברית לאחד האברים, העומדים להבלע בתוך הגוף הגדול של ההסתדרות הציונית, ורק מפני

ג.

עם שקיעת השמש עמד לשקוע גם שמשנו המאיר:
על ערש־דוי מוטל גוסס מורנו־רוענו הנאמן!
זקן הוא, שבע־ימים, שבע עמל ורוגז.
סר כחו בנדודיו במדבר, נס לחו בחרבוני־ישימון.
נל־עצמות צפור־עור — מורנו־רוענו הגדול!
בולטות עיניו הקמות, והניצוץ האחרון עומם בתוך בבותיהן.
בקצף־אשדות נופלות ויורדות על הזהו שערות זקנו הלבנות.
עולות הן ויורדות חליפות עם כל נשימה קטועה ורצוצה.
צללימות מתעלמים בין קמטי־פניו ואורבים בעינים זעומות.
ברך כרענו מסביב לערשו ופנינו הסתרנו בכפינו.
עם זריחת השמש בבוקר — שמשנו אנו תשקע לעולמים!
וגדול הכאב מאד — והדיבר אין בפינו.
איש־איש מחשכי נפשו יתור, איש־איש שועת לבבו יאזין.
שממה ולילה סביבותינו, שממה ולילה בתוכנו.

ד.

כמחוקק בו־עמרם, בשעתו, הוציאנו המורה משעבוד העולם.
קרע לנו את ים־החיים הארום והעבירנו בתוכו אל המדבר.
הרבה, הרבה שנים הוליך אותנו בתוכו לארכו ולרחבו.
ותורה נתן לנו — תורת הבוז והשנאה, הצער והבדידות.
ובהתעורר בלבותינו מאויים כמוסים אל החיים —
במבטי־עיניו — שפודים יקודי־אש — אכלם עד אחד בתוכם.
ונשמותינו כי התעלפו בתוכנו בחררי־הציון —
בזיו העצב שחקרין עור־פניו הזה עליהן — ושב ורפא לנו.
ועל מערומי החולות וחדודי הכיפים בנה לנו עולם־פלאים.
עולם של הוד־מעלה ותפארת־הנצח.
והנה נהרס ומתערער היסוד של עולמנו:
הולך מאתנו המורה, עומדות רגליו על מפתן הנצח.
ובאין יסוד — פור יתפורר עולמנו, וחרוב יחרב עלינו — — —

שאינה חשובה עדיין, נדחתה בליעתה לפי־שעה עד שתתפטם ויהיה בה כדי שביעה, — או שהיא נחשבת לסוגו של „המזרחי", והציוניות מכירה לה זכות־קיום בפני עצמה?

הועידה שתקה ולא אָמרה כלום; אולם אם יש להאמין לבת־קול, הרי נשמעה כזו אחרי הועידה, שההסתדרות העברית צריכה, וסופה, אָמנם, להיות, ל„מחלקה" של ההסתדרות הציונית, אלא שעליה להתאמץ לזכות לבחינה זו. כיצד דבר זה נעשה — הכל יודעים: אם יצלה, למשל, בידי ההסתדרות העברית להעלות את הכנסותיה בשנה זו, נאמר, לסכום של עשרים אלף — סכום אידיאלי לחבריה בשעה זו, — אָז תקום הועידה בשנה הבאה ותקצוב לה ארבעים אלף — מלתא זוטרתא לגבי הקופה הציונית. וכלום תהיה „ברירה" להסתדרות העברית? במחיר הגון שכזה בודאי שתסכים להעביר את הבימה המיוחדת שלה מן העולם.

על בת־קול זו לא היה מן הצורך לעמוד עכשיו, ויכולים היינו להמתין עד שתבוא ותתבע לה פתרון מפורש — אילו נמצאה ההסתדרות העברית במצב מפותח יותר. אולם במצבה עכשיו, כשגם הרבה מחבריה אינם רואים בה עדיין את הצמח הגדל מאליו, שיש לו קרקע משלו ועתיד משלו, והם סומכים מבלעדי זאת על הדודה העשירה — הקופה הציונית, — במצבה עכשיו מסוגלת בת־קול זו לתת חזוק לרפיון־ידיהם של החברים בהוה, ולאט־לאט תכשיר את הלבבות לקבלת פתרונה בעתיד. ומפני שדעה זו נראית לי לא לבד אי־צודקת, אלא גם מזיקה, רואה אני נחיצות לברר אותה במוקדם.

לאיזה משני הסוגים האמורים שייכת ההסתדרות העברית? לאלה, שיש להם תכנית ציונית כללית ושעומדים להבלע בהסתדרות הציונית, או לסוג „המזרחי" ו„פועלי־ציון"? בעל כרחנו אָנו משיבים, שהיא שייכת לסוג שלישי — ה ה ס ת ד ר ו י ו ת ה ל א ו מ י ו ת ה מ ק ו מ י ו ת. כלומר, אותן ההסתדרויות, שתעודתן העיקרית היא לעסוק בפתרון השאלות של היהדות הלאומית באמריקה.

מהו איפוא יחוסה אל הציוניות? והאם חייבת האחרונה לתמוך בה תמיכה חומרית?

על השאלה הראשונה, בדבר היחס, אין מן הצורך להוכיח למי שהוא. שאלת השפה העברית ותרבותה ושאלת החנוך העברי עולות על כל קונגרס ציוני, על כל ועידה ועל כל אספה ציונית. אין ועידה כללית או חלקית, שלא תקובל שם ריזולוציה לטובת השפה והחנוך. הציוניות והשפה העברית הם מושגים אחוזים ודבוקים זה בזה בעיני כל העם למקצועותיו. ואפילו מתנגדי הציוניות יודעים, כי ציוניות ועברית — אחת הן, ואין זו בלא זו, ועל כן הם מכוננים תמיד את כלי־זינם נגד שתיהן כאחת.

התרבות העברית אינה רק אמצעי לציוניות, כמו שהציוניות אינה רק אמצעי לתרבות העברית. שתיהן — חלקים מתכנית עיקרית אחת הן, ומשלימות ועוזרות זו את זו.

ההסתדרות העברית (מלבד מה שלמעשה — כל חבריה „ציוניים מסודרים" הם) היא כולה ציונית ברוחה, וככל אשר היא מצליחה בעבודה התרבותית המקומית, כן היא עוזרת לחזוק מעמדה של הציוניות בקרב העם, ולא עוד, אלא שהציוניות, היוצאה מתוך הגברת התרבות העברית, היא חזקה ועמוקה יותר מכל מיני הציוניות: זוהי הציוניות המזוקקה, „בת מאת האחוזים". דבר זה ידוע גם מסברה, וגם מכל הנסיונות.

והרי זהו הפירוש הנכון ביותר לצוואתו של הרצל על־דבר „כבוש הקהלות". אם תרצה הציוניות לחדור בהשפעתה אל בתי־הספר העבריים, הרי אין לה סרסור נאמן לדבר מן ההסתדרות העברית. אם יעלה בידינו לתקן את פרצי החנוך הלאומי באמריקה, אָנו נותנים לציוניות לא רק קרן קיימת לעולם הבא — דור של עברים וציוניים טובים בעתיד, אלא גם פירות בעולם הזה, כי כל ילד וילדה, הגדלים באטמוספירה עברית לאומית והולכים ומתעשרים יום יום בידיעות עבריות, הרי הם עושים מהפכה שלמה גם ברוח בית הוריהם. הם מביאים אתם את השפעת בית־הספר ומשכינים אותה בביתם בעל־כרחם של ההורים. בשיטת־חנוך מפותחה ומתוקנת — הבנים מחנכים את הוריהם לא פחות מאשר ההורים את בניהם.

ה.

ישן המדבר שנת־השממון והולם חלום־החדלון.
מפאתי קדים צף ומתנשא ירח חורור ופגום.
מלבינות ערמות החולות מסביב, כתלים של קברים.
והכיפים מתרוממים ובולטים מתוכם, כמצבות אלמות וקרות.
פרש את כפותיו הרותם ויקפא באור־הקפאון.
נרמה כמת שעלה מקברו והכהו הסהר בתמהון.
מחויר הירח פני המורה ושוזר את קויו בשערות זקנו.
נראה המדבר, שפוף זיו הסהר הנוגה, כחלום אשר קסם האשף.
והמורה — נביא־שדי מני־קדם, אשר העלה מקברו.
ורבבי כוכבים מרטטים במרום ומלחשים לחשי־סתרים.
— הילחשו נחומים לנו, אם נוד ינודו לנו הכוכבים?
כי כמוהם, בשקוע שמשנו, במרחב האין־סוף נתעה ונאבד.

ו.

אחרי כן פתח המורה את פיו ויאמר:
„שובו, שובו, בני, אל העולם והחיים!
יפים הם בנוולותם, וקדושים בטומאתם.
ואם הוריתי אתכם לבוז להם —
מאשר הוקרתים, ולמען הוקירם עליכם עשיתי זאת!
רק מי שידע לבוז ידע גם להוקיר!
בתורת הבוז שנתתי לכם השבתי את לבותיכם עליהם.
שובו, והתנוולו בנוולותם, הטמאו בטומאתם —
למען יפות וקדש אותם בבוזכם!
שובו, שובו, בני, אל בני־האדם!
מרוממים הם בשפלותם, וגדולים בקטנותם.
ואם הוריתי אתכם לשנוא אותם —

מתעודותיה של ההסתדרות העברית להפיץ את הספר ואת העתון העברי, ובמקום ששני אלו נכנסים, הם מניחים כבר פתח פתוח מאחריהם לציוניות.

ההסתדרות העברית פותחת שעורי־עברית לגדולים, עובדת בעד התפשטות הדבור העברי החי, — אלה הם דברים, שיש להם ערך ממשי בשביל הציוניות בשעה זו ויהיה צורך גדול בהם בעתיד היותר קרוב.

המחויבת הציוניות לתמוך בהסתדרות העברית? אחרי כל האמור כאן בקצרה, אין כל ספק, כי כל זמן שאין לה לתנועה העברית כח לעמוד על רגליה, מחויבת הציוניות לעזור בבנינה. יבוא יום והיא תשלם לה במזומנים את הקרן ואת הרבית, וגם רבית דרבית...

ובכל־זאת זקוקה היא התרבות העברית להסתדרות מיוחדה דוקא, שתרכז את מבחר כחותיה בעבודה זו ולא תעשה אותה טפלה לעבודה אחרת, ולוא גם לציוניות עצמה. ראשית, כמה שיהיה מעציב הדבר, הרי עלינו לציינו בתור עובדה, שרוב הציוניים באמריקה, וביחוד המנהיגים, רחוקים מן העולם העברי, ואי־אפשר למסור בידם עבודה זו; ושנית, לפי שהתרבות העברית נתונה כאן בכלל במצב שפל, אי־אפשר לה להיות לכח פועל, אלא אם כן תבנה לה במה לעצמה ותעבוד שם מתוך כוונה מיוחדת ומתוך רכוז הכחות.

הנסיון הורנו, כי לא רק הרחוקים מן התרבות העברית מתרשלים בעבודתה. דלדול מצבה בארץ זו, הקרקע הקשה, הדורש רבוי עמל להוצאת מעוט של פירות, והיאוש הנורא השולט, סוף־סוף, בנוגע לעתידה של עבודה זו, — הדברים האלה גורמים גם לאנשים הקרובים אליה ביותר להתעלם ממנה, ולפחות — לבלתי הקדש לה את מדת היגיעה והמרץ הדרושים לה, אם אי־אפשר להם לכוון את לבם אליה ביחוד.

עוד לפני המלחמה נתכבדנו לקבל פני אחדים ממנהיגינו באירופה ובארץ־ישראל, שבאו אלינו למטרת העבודה הציונית, ואותם האנשים נחשבים גם בין טובי מנהיגי התנועה העברית בארצות שבאו משם, ובכל־זאת כמעט שלא שמו לב בזמן הראשון לצרכי היהדות הלאומית ש ב א ר ץ ז ו, ואפילו לאחר שפרצה המלחמה והתחילו לפעול במקצוע זה, וצריך להודות, שבכחם יצאו כאן לאור כמה פעולות חשובות, הרי לא עשו זה אלא בדרך אגב, ובשום אופן — ל א כ פ י מ ד ת י כ ל ת ם. אין אָנו מלמדים חובה עליהם. הם לא יכלו לפזר את כחם לשתי עבודות כאחת, והאחת מוכרחת היתה להיות טפלה לשניה. אבל הרי זהו מה שאָנו מחליטים, שהעבודה העברית זקוקה למרכז מיוחד, ושם, באותו מרכז, צריכה ה י א שתיעשה לעיקר ולא לטפל.

והאמת היא, כי בהעשות התנועה העברית לחלק מן התנועה הציונית תרד עוד למטה מן הטפל. עכשיו, כשהסתדרות עברית קיימת בתור מרכז מיוחד, והיא דורשת דין־וחשבון מן האגודות על פעולותיהן, הרי הן רואות חובה לעצמן להענות לדרישה זו במדה ידועה, ובמדה שאינן ממלאות את חובתן, הן מרגישות בכל אופן, שפגרו מלעשותה, ולא יעלה על דעתן לכפר על הסרונה של זו בעבודה ציונית כללית, שיש לה מרכז אחר לגמרו. אולם כשכל העבודות תצטמצמנה במרכז אחד, תבחרנה האגודות את העבודה הקלה ביותר והפוריה ביותר, — זו עבודת הציוניות, — ואז בודאי שתצאנה ידי חובתן, ולא יבואו עמם בטרוניה על התרשלותם בעבודה עברית.

מעין זו ראינו גם עד עכשיו, כי אותן האגודות העבריות, שפעולותיהן ה צ י ו נ י ו ת גדולות, חשובות הן בעיני ההסתדרות הציוניות יותר, ובכלל היא דורשת מכל האגודות שלה סכום־עבודה אחד ואינה מבחינה בין העוסקות רק בציוניות ובין העוסקות גם בעברית.

אבל ישנה דוגמה אחרת, שהיא מבליטה יותר את היחס הזה.

להסתדרות הציונית יש חיל רב של נערים, העוסקים בקבוץ כספים לטובת הציוניות, ויש להם פקידים מיוחדים ולשכה מיוחדת וועידות מיוחדות, וההסתדרות מתריעה כל הימים על העבודה הגדולה, הנעשית בקרב הצעירים. ובאמת, כששומעים, למשל, מעבר לים על־אדות תנועה זו: שנים עשר אלף ילדים וילדות ברשותה של ההסתדרות הציונית, — בודאי הם מקנאים בנו: הרי הדור הבא בידינו הוא, ומה אָנו חסרים עוד? והרי פסוק מפורש הוא: „כחצים ביד גבור כן בני הנעורים“. אבל כאן אָנו נוגעים בפצע עמוק מאד. עובדה היא, שרובם הגדול של הילדים והילדות האלה מקבלים חנוך

מאשר אהבתים, ולמען האהיבם עליכם עשיתי זאת!
רק מי ששונא ממלוא־נפשו גם אוהב ממלוא־נפשו!
בתורת השנאה שנתתי לכם קשרתי נפשותיכם בנפשותיהם.
שובו, רדו אל שפלתם, הצטמצו במטת־הסרום שלהם —
למען רומם וגדל אותם בשנאתכם!
שובו, שובו, בני, אם צמאה נפשכם לאלהים!
דממה נצחת הקפיאה גליה על המדבר.
ולא בדממה אלהים, כי־אם בסער, ברעש, ובאש!
שובו, אם שוקק לבכם לצער ולבדידות!
שומם המדבר ועקר, מעבר להויה וחליפותיה.
והצער הגדול הוא בצומח ומלבלב, בגדל ומשתגשג.
והבדידות הגדולה היא במתהוה ומשתנה, בבא והולך.
שובו, למען תכאבו בכאב ההויה העמוק.
מעומק הכאב תמצו את הוד הנצח — — —“

ז.

נבקעו עפעפי השחר.
מאדימים ראשי הצורים ומבשרים זריחת השמש.
ושמשנו אָנו שקעה לעולמים!
נאלם הלב הגדול של המורה.
בחולות המדבר כרינו לו קבר.
אבן שוממה גוללנו עליה מצבה.
זר של קמשונים תלינו על מצבתו.
שלום לעפרך, המורה הגדול!
אל מלא רחמים, הסתירהו בסתר כנפיך!
המצא מנוחה לנשמתו הנדחת!
אבלים וכפופי־ראש עזבנו את הקבר.
פנינו אל העולם, אל החיים, אל בני־האדם.
וגדול המדבר ורחב, ללא אורח ונתיבה.
ומורה דרך אין — הנמצאנו אנחנו?
אנחנו, היתומים, הבודדים, התועים. — — —

גרוע מאד. והרבה מהם אינם מקבלים שום חנוך עברי. מקבלים החלטות בכל ועידה „להפיץ את השפה העברית בין הצעירים", וההחלטה חוזרת ונשנית בועידה הבאה. רצו להוציא ירחון לילדים, אבל הרצון הטוב הזה לא נתגשם מרוב עבודה ו... מחוסר כסף. כן, מחוסר כסף...

נפן־נא עכשיו לצד אחר: היש יכולת בידי ההסתדרות הציונית לקחת את העבודה הזאת ברשותה?

כשהיא מעבירה לרשותה מוסדות ציוניים טהורים, למשל: את מוסדותיה של „הדסה", הרי יש לבטוח בה, שלא לבד שלא תעצור בעד התפתחותן, אלא שכאן מצאו להם מוסדות אלה את הקרקע ואת האקלים הנאים יותר לגידולם, וגם את הידים האמונות, שתוכלנה לטפל בהם יותר.

בעניני התנועה העברית אין הדבר כן. העבודה העברית אינה מתפתחת כאן לפי הצרכים, אלא לפי האפשרויות. צרכי התרבות העברית מפותחים הם למדי גם עכשיו, ואם היתה הציוניות רוצה לספק צרכים אלו, יכולה היתה גם עכשיו להוציא סכומים גדולים מאד. אולם אין כל יכולת וגם רשות להסתדרות הציונית להוציא מקופתה סכומים גדולים כמו אלה. יכולה היא וצריכה לעזור רק בהכשרת העבודה ובהתחלתה, והעבודה העצמה מה היא לעת כזאת? ללמד את ידי העם לתת לצרכי התרבות העברית, שיספיק הוא עצמו את צרכיו הרוחניים. כמה גדולות הן אפשרויות אלו? ישנם אנשים, גם בין החברים עצמם, שמאמינים בהן במדה זעומה מאד; אם נאמר להם, למשל, שעתיד הוא התקציב של ההסתדרות העברית לעלות אחרי איזה זמן למאת אלף דולאר, יניעו ראש אחרינו. ובכל־זאת יש לנו הרשות להשוב גם סכום כזה לפחות מאד. בעיני לא חשוב כלל, מה שבשעה זו התקציב פעוט כל־כך. הרבה יותר חשוב בשבילי להתבונן: „לאן הרוחות נושבות". ראינו כבר הסתדרויות דלות והן גדלו מאד, מפני שהרעיון שהונה ביסודם היה ממוכרחי המציאות. אם אותן הטנדנציות הלאומיות, שהתחילו מבצבצות יותר ויותר בזמן האחרון, תוספנה ללכת בדרך זו, אז אני רואה את ההסתדרות העברית במספר שנים בתור אחד הגורמים הראשיים, אם לא החשוב ביותר, לתרבות ישראל בארץ זו. וגם הצרכים וגם ההספקה יגדלו במדה שאין לשער עכשיו.

אין אני חפץ להפחיד את קטני־האמנה שבקרבנו במספרים, אבל קטני־אמנה אלו אינם יכולים להחשב בשעה זו לבעלי עיקרים קבועים. העתיד הוא ביד אלה, שיעבדו בחפץ ברור ובמטרה ברורה.

והאם יכולה ההסתדרות הציונית, שמטרות ענקיות לה בארץ־ישראל, ורק בארץ־ישראל, לקחת בידה עבודה ענקית אחרת, כעבודת התרבות העברית באמריקה? ואם תקח אותה בידה, האם לא תעצור בידים בעד כל האפשרויות למפרע? אם תקצוב אפילו מאת אלף דולאר לעבודה זו מן הקופה הציונית — מה שהיא גוזמה באמת — ותבטל את ההסתדרות העברית בתור הסתדרות עומדת ברשות עצמה והיה על הכנסותיה, הרי היא מכריתה בזה את המקורות הטבעיים — הסכומים, שהיהדות האמריקאית יכולה ועתידה להספיק ישר לאוצר התפתחותה התרבותית. ומי ישער, כמה הם סכומים אלו!

שאלת הקולטורה בציוניות שאלה נושנה היא. מעולם לא יכלה הציוניות לעבור בשתיקה על המצב התרבותי של בני הגולה, כי הדבר נוגע אל עצמה ואל בשרה. אבל תמיד התקשתה בקביעת היחוסים, במציאת הסינ־תיזה הראויה. בימים האחרונים, דומה, מצאה הציוניות ברוסיה את הדרך הרצויה. הגיעה השעה גם לנו להשתדל סוף־סוף לצאת מן המבוכה ולמצוא את היחוסים הרצויים בין שתי העבודות המתאימות, באופן שלא תצרנה אשה לרעותה, אלא תהיינה באמת לעזר זו לזו.

נְגֹהוֹת־שָׁוְא

מאת

א· ש· שווארץ·

בְּצְעִיפֵי אֲבֵלוּת הִתְכַּסָּה הַמַּעֲרָב,
וַתִּשְׁקַע הַשֶּׁמֶשׁ בְּאֵין רוֹאֶה,
וְהַרְרֵי אֶלֶף שֶׁל עָבִים וְקַדְרוּת
נֶעֶרְמוּ עַל תֵּבֵל וּמְלֹאָהּ·

וּפַקַעַת אֵין־סוֹף שֶׁל אֲפֵלָה בַּלַּיְלָה
מֵאוֹצְרוֹת גֵּיהִנֹּם הָשְׁלָכָה,
וְסָבִיב תִּתְגַּלְגֵּל, תִּתְבַּדֵּר, תִּתְקַפֵּל
וְתֹאחַז אֶת הַכֹּל בִּסְבָכָהּ;

וְתָצוּד בְּרִשְׁתָּהּ אֶת יַעַר הַבְּרוֹשִׁים,
וְתִצְרוֹר הֶהָרִים הַתְּלוּלִים,
וְתִטַּע דוֹק שָׁחוֹר עַל סַהַר, וְתִמְתַּח
עַל עֵינֵי כוֹכָבִים תְּבַלּוּלִים·

וְתִזְרוֹק אֶת פִּיחָהּ עַל זְכוּכִית הָאֲגַם,
עַל רִקְמַת נִצָּנִים רַעֲנַנִּים;
וְתִסְגּוֹר כָּל מוֹצָא לַמֶּרְחָב הַנֶּהְדָּר,
כָּל דֶּרֶךְ — בִּבְרִיחֵי אַשְׁמַנִּים·

וחבירית, חבירית של זבובי־נגהית
מתבנסת באויר זריקית.
ונוקבות כבכרה את שטיח האופל
במחטים קלילות וזיקרית.

ושברי להבים, ורסיסי זהרירים
ונקודית־כוכבים מאליפית,
וקוים של חשמל מתרוצצים סביב
מבריקים זבבים דריפית.

ולנגהם הרועד לרגעים תתגלה
רציעה של דשא ירקה.
ועל יריעת־האופל יסמן עץ ערער,
הנרדם תרדמה עמקה.

וניצצים פתאום עיני־דמיונית
מתהומות אפלה וסתרים.

ומעלה ספירים מעפפים נתיב
מתפתל ויתנסם בין הרים...

זרקים, אם רבים הם זבובי־הנגה,
ועיני אם יפליא מהולם, —
ולבב מנחם, לנחותי באופל
הליל, לא יצטרפו לעולם!

ניצוצות פזורים, הפורחים מאופל
ישקיעם ברגע זבבים,
בכל להטיהם לקרוע לא יוכלו
סגור אפקים נהדרים ורדבים!

ואירם הלילה הרועד וניסם,
אם יפיל לפעמים על נתיב, —
בטרם עוד ארים לדרכי פעמי
אל אופל מיצבתי יאספו...

על אדמת נכר

מאת

א. ב.

ג.

צהרים.

הים מתקרב אל העירה ואל ההרים מסביב. בגלי־כסף באים גלים. מריפים ברבריות־צהוב זורחים אשדיות קצף, פורטים צמחים ופגרים. נער הרועד וברוך הוריהם והוטפים הכה, נרתעים וחוזרים ביתר עוז. הרי מרפגרים נופל לתוך רשותו של דזים, והוא נושאם בכר פעם הצדי ובירעם התאבין.

על מדרגות־אבן, המובילות אל ההר, התיישבתי רי ואני מאזין לאורכסטרים. ויראית נעימת שיר צהרים פשטה על רוך תכלת שחקים, חובקת בכנפי רוך ברישי שפי וכובשת את הנשמה.

— גוד מורנינג, סיר! — שמעתי פתאום קול מאחרי.

הפניתי ראשי. לפני עמד איש זקן, עוזר ובריא. פניו הסגלגלים והטובים מגילחים למשעי ורוממים לפני סהר כבה.

עניתי בברכה.

— יום יפה! — קרא, בהסירו את כובעו, ונגב את קדקדו החלק במטפחתו.

הסכמתי.

הזקן עמוס כלי ציד־דגים.

הריני מקוה, שלא אפריעך, בשבתי פה על המדרגות לידך.

— לא, סיר.

הזקן יושב, מתכונן בהרהבה רבה וביישוב־הדעת לעבודתו, פורש את כליו, מוציא מצלוחית תולעים אדמדמות, תוחב את האחת בקצה החכה וזורקה המימה.

— כפי שאני רואה, הרי אתה אורח בעירתנו. — פונה הוא אלי. — המצא המקום חן בעיניך?

לזקן הטוב יש חפץ לבוא אתי בדברים. אני עונה בקצרה על שאלותיו. משונה הדבר בעיני. זה ימים רבים לא באתי בדברים עם יהודי־איש.

הריני משבח את העירה. פני הזקן קורנים.

— המתענין אדוני בציד דגים? — הוא שואל. אבל אינו מחכה לתשובתי ומסביר בעצמו, שבשביל איש צעיר כמוני זה ספורט משעמם. לפנים, בימי נעוריו, היה משחק ב„קרוקיט" ברוב התלהבות, אלא שלעת־זקנה איננו מסוגל לזה עוד, והחליף את ה„קרוקיט" בציד־דגים, בספורט שאינו מיגע ואינו חכמה.

הוא מדבר במתיקות והתפעלות, והיוך בריא מתגלה על פני מדי־שנו־דינו...

— מאיזו ארץ אדוני בא? — הוא פונה אלי במשך השיחה.

— מרוסיה אני בא. הריני יהודי רוסי.

להתפעלותו אין קץ. הוא מלא חדוה על הפגישה. נפלא הדבר — יהודי רוסי!

— הרי אתה היהודי היחידי בעירתנו. — הוא מבשר אותי. — לפני ירחים אחרים היה פה יהודי ממאנצעסטר

ישהה פה רק יומים. בעירה אין יהודים תושבים. הוא שמח באמת. וכי קל בעיניך — יהודי רוסי! אורח שכוח!

מי הם דיירי הבית ההוא? — אני שואל אותו פתאום ומפסיק התפעלותו, בהראותי על הבית הבנוי [illegible] בארמון בראש ההר.

— הבית ההוא? בית מיסטר גייסבארא הוא. ברנש משונה, זר לאל ולאנשים. הוא גר שם עם בתו סילוויה — אהובת כל העירה. היא עלמה יפה מאד. מלבד [illegible] היא [illegible] גם [illegible] המוסיקה שבהינדון. לפני זמן קצר הורה משם [illegible] [illegible] עם אביו [illegible] [illegible] [illegible] נתמלא בית־התפלה המון אנשים ונשים, כביום חג. רוח יום־טוב התפשט פתאום על כל העירה בבואה.

הזקן הפסיק, הרהר רגע והחליט בודאות:

כן. היא „נייס גירל" באמת. מעטות כמותה.

לפני לכתי מעל פניו הציג את עצמו לפני: פאסטור העירה הוא.

אנו נפרדים, כידידים נושנים.

הריני נפגש עם הפאסטור הטוב לעתים קרובות. שעות שלמות אנו מבלים שנינו על חוף ים. הוא עוסק בציד דגים, ואני זורק חצץ לתוך הים, מקשיב ואינני [illegible].

הוא ירא אלהים בלב תמים. ברי לו, שה„קץ" קרוב. הוא קרא גם על היהדות ועל הציוניות, ובטוח הוא, ש„קבוץ־גליות" כבר התחיל, ושמשו של המשיח יעלה במזרח בעגלא ובזמן קריב.

עיניו הטובות מציצות למעלה ביראת קדושה, במבקשות פעמי ה„גואל". שם הוקע ענן עוטה תפארה ומסורבל זהב על כתפו, זך וטהור, כנשמות אנשים בקץ [illegible], [illegible] המשיח על הארץ.

[illegible] כל עמי הארץ להתיחס באהבה [illegible] ולעזרם לשוב אל הארץ הקדושה, כי גאולת העולם תלויה בקבוץ־גליות.

הוא מקוה עדיין לנסוע לארץ־ישראל. כעת חיה ישים ידרך פעמיו.

הכל אצלו כה פשוט, ברור ומחוור — „ביזנסלייק". אין חידות ואין סודות, אין כפירית יפהיאית אין.

אלי הוא מתיחס בניעים, כי מגזע אברהם יצחק ויעקב אנכי ובן עם ישוע מנצרת. הוא לא בא מעולם במגע־ומשא עם יהודים. יודע הוא רק את עם ה„ביבל".

את ה„ביבל" הוא יודע היטב עד כדי בקיאות. הוא מתבל את דבריו בפסוקים, דורש עליהם ומוצא בהם רמזים לקץ.

באויר רועד ומפרכס [illegible]. [illegible]

הוא מסיר אותו מהחכה, זורקו על הארץ, תוחב בקצה החכה תולעת אחרת וזורקה שוב המימה.

ושוב הוא מדבר, מביא פסוקים ודורש עליהם בפתוס, [illegible] את החכה עם פוטית בקצה, זורק את [illegible] ואת הדבר במים וממשיך לקחו.

הוים עומד בעל גחלי אש [illegible] [illegible] משונים ומקושטים מגרונה, [illegible] הצפה מכרכר למעלה ופיטית פוערת פיה, קופצת [illegible]

[illegible]

מפסיקו.

[illegible]

[illegible]

גלין־גלין־גלון!

יום ראשון לפנות ערב.

פעמוני בית התפלה מצלצלים ופורשים חדות יום טוב על־פני העירה.

מקושטים בבגדי חג צועדים התושבים בנחת עם בני ביתם, אוחזים בידיהם סדרי־תפלה מוזהבים. לבושי שחורים הגברים, עטופי צחור הבנות ושיראי־תכלת [illegible].

[illegible]

בתוך מקלעת־עליו נצב לו בית־התפלה, טובל בארגמן ומשמיע קול. לשונות פעמוניו מנקשות, ויונים מנתרות סביבן, מסתובבות כבמחול וכנפי־לובן מבהיקות ונושבות [illegible].

[illegible]

הנה סילוויה יורדת מעל ההר. מרחוק אשלנה. בגאות־מלכות הורכת היא. שמלת־לובן חובקת את הגו החטוב, האביבי. תנועותיה קצובות, ריתמיות — כל פסיעה שירה.

היא עוברת עלי, מציצה ואינה מציצה. חכליל ענוג פורח בפניה, ובחיוך ברכה היא מרכינה ראש למכרים.

[illegible] את בקשת הפאסטור לבוא אל [illegible]. אני נכנס אחריה.

בית־התפלה הוא פשוט מבפנים. תפושי־זהב הם החלונות המצוירים; זהרם מתערב עם אור הנרות הדולקים, ותוגה חרישית זרועה בחלל.

הקהל מתפלל, שר מזמורי תהלים בלוית העוגב.

הריני עומד לא הרחק ממנה. מה נשתנתה בליל [illegible]. [illegible] רבר ועגמת־נפש זבה מרפפת את הזותה. קומתה כאילו התכווצה. היא [illegible] צמצמה את חמרה, כבתה גרורייפיה לפני ריגה. [illegible] אור אבוקות עיניה בבית אלהיה.

סמוך לאחד הקירות עומד אני, הזה, ואינני גורע עין ממנה.

ועל כן הנך קורא את החלק הראשון מהספור „סהור, סהיר", ואין אתה מוצא בו סימני יצירה, אין אתה מוצא בו אף דף אחד שלם, שיד אמן או יד משורר מן הלב כתבה אותו. הנך רואה לפניך רק מלאכת־ידים, מלאכה שיש בה דבר של מראים [illegible].

* * *

לא הייתי מקדיש עיוני ועטי לרומאן זה, לולא שהיה לבי אומר לי, כי עתיד הספור החדש הזה להיות למופת למספרים הצעירים שלנו, ביחוד לאלה מהם, שהם [illegible] מעט ברוחם ולא רואים את המציאות [illegible]. „מופת" כזה [illegible] מראשית דרכו.

עוד זאת: יש אמנם בשרוני ספרותי [illegible], גם [illegible]. יש לו גם סימנים של כשרון [illegible] אם כי [illegible] הסגנון העברית [illegible] שהוא יודע אותה, והיא נשמעת לו במקומות ידועים, מתוך [illegible], במקומות רבים, [illegible], ויש בספורו הנזכר מקומות בודדים, מקומות ספורים, שהם יפים ונותנים לנו ערבון, כי יש במחברם גם הכרמה משהו. אלא שאין עוד הסופר בעצמו יודע מה יש בו משהו, [illegible] אחרים. נדמה לו, כי רבה בו משהו, ואין זה אלא טעות גמורה.

הנך מצטער לראות סופר בעל־כשרון, שהוא תועה בעצמו, ושהוא עלול גם להתעות אחרים: בעל־כשרון שאינו נאמן לנפשו ולכשרונו הוא. וגם זאת גורמת לו [illegible], כי הוא מתאמץ לתת לנו הרבה יותר מכפי מה שיש בכחו: כי הוא מתיגע להראות [illegible], בעת שהוא מדבר דברים [illegible] עד מאד.

יש לו לאדם [illegible] מאתים, הלא [illegible] מאחרים, או לתת שטרות־נייר, שאינם [illegible].

החסרון היותר גדול של החלק הראשון מהספור הנזכר הוא זה, כי התיאור [illegible] והצנום הנתון בו אינו מספיק אלא לפרק אחד או לשנים, והמחבר מטפל בו בעשרים פרקים, המשתרעים על מאה וששים עמוד בתבנית גדולה. כל החלק הזה עושה עלי רושם של קרן חשכה, אשר מעולם לא זרח עליה השמש. בפרקים אחדים נדמה לי, שכמו לא בשתי עינים כתבם. אין צבעים ואין קוים. לפעמים מדליק המחבר גפרורית להאיר על פני הגבור הראשי של הספור, היושב בחושך, אולם עוד לא הספיק לך הרגע להסתכל בפניו, והנה כבר שבה האפלולית, ואתה מגשש בעלטה בין בריות משונות.

מטרתו של הסופר היתה, כפי הנראה, לתאר את חבורת הסופרים העברים בווארשה וחבורה קטנה של משכילים, וביחוד משכילות עבריות. כל העלמות והנשים שבספור זה בקיאות הן בספרות העברית. כולן מעריצות את כל הסופרים והמשוררים, המבקרים והעתונאים העברים, וכולן רודפות אחריהם ושואפות צלם. כל הסביבה היא, לכאורה, עברית וספרותית, שבאמת אין היא לא עברית ולא ספרותית.

לא דייקתי בלשוני באמרי, כי ברצונו של המספר היה „לתאר" את חבורת הסופרים והמשכילים העברים. לא לתאר היה ברצונו, מה שאין גם ביכלתו, כי אם [illegible] את [illegible].

על כן אין אתה רואה בכל הספור את הפרצופים של הסופרים, פרצופים עם אותותיהם וצלליהם, כי אם קול דברים, דרשות, נאומים והרצאות [illegible] אתה שומע, וכל [illegible] של איש לו אין אתה רואה. המשכיליות העבריות והמשכילים, הסופרים העברים כולם אינם אלא קאריקאטורות משונות [illegible].

אחרי גמרי לקרוא את החלק הראשון של הספור הנזכר [illegible] לצאת [illegible] החוצה [illegible]. נדמה לי, כי ברחתי מעולם התוהו. ובצאתי החוצה, הייתי מאושר להתענג על אור השמש. שמחתי לפגוש בדרכי דברים מוחשים, אנשים מן הישוב, מן המציאות, ולראות את החיים הממשיים בכל צבעיהם ובנות־צבעיהם. קראתי: ברוך המקום וברוך הוא, שברא לנו ארץ מוצקה תחת רגלינו, ושמים יפים ומזהירים ממעל לראשינו, כי לא לתוהו בראה, כי אם לשבת יצרה.

* * *

הנפש המרכזית, ה„גבור" של ספור־האהבה „סהור, סהיר", הוא פסח שליט, וכל שאר הנפשות — או, יותר נכון: הצללים, שבספור זה, לא באו אלא רק לבאר, כביכול, ולהאיר את מסתרי נפשו הוא, שהנהו עיקר [illegible] נברא, כחומר נעשה, כל הספור.

ופסח שליט זה, אהובו וחברו של המדבר, עורר בי, הקורא, בכל דבוריו המשונים ובכל מעשיו המוזרים רק געל־נפש. [illegible] הוא בבית [illegible]. לא בחברת בני־אדם עושים ויוצרים, [illegible] של עולם, כמו שאין מקום לו גם בחברתם של בני־אדם הולמים וחוזים, שואפים וחושבים, שיש להם איזו אחיזה בחיים, שאיזה קו נמשך בין ה„מאין" ובין ה„לאן" שלהם. יש לו, לשליט, אמנם לפעמים רגעים בודדים של הארת־הרוח, אך באלה ישנם גם לאנשים, שנטרפה דעתם עליהם, והם, הרגעים, דוקא היותר מסוכנים.

כנראה, רצה המחבר לתאר לפנינו בפסח שליט בעל אישיות מיוחדת, מין אדם העליון, נפש אצילית, פיוטית ומיוחסת, ואינה אלא אישיות פעוטה ועניה גם [illegible], אישיות [illegible], [illegible] בשר אחרים, שאין בה אף צל של [illegible]. כל הפילוסופיה של אישיות זו, [illegible], היא גם טפשית ומסובכת, כ„חלום הבא ברוב ענין". [illegible] שהוא עושה בנפשו, שהיו צריכים להיות מזהירים ומפליאים, אינם אלא מועתקים מן הספרים החדשים, ואינם נובעים ישר לא מנפש המדבר עצמו ולא מנפשו של יוצרו העלוב.

אחד הסופרים האלה, שנזכר בתוך הספור פעמים [illegible] מספר [illegible] מתוך אירוניה בשם „גאון" [illegible]

גם בהשמטתי הראשונה [illegible]

היוצר היה מתכוון להראות לנו את הניגודים וההפכים בנפשו של שליט. אך באמת אין כלל בנפש זו התנגשות של יסודות מתנגדים ושל הפכים מובהקים, שיש למצוא אותם גם בנפש עשירה וגדולה, כי־אם הרהורים שטחיים ודיבורים, רגשנות משונית, הערירות והשתנות בבר [illegible] מבוך כי כיבה מספקת. הנך רואה רק את הולשת רצונו של פסח שליט זה, את יהירותו הריקה, שאין לה על מה להשען, את קנאתו בכל כישרון ואת שנאתו להבריות, ויחד עם זה גם את אהבתו החולנית והבטלנית ואת געגועיו המשונים מאפס יכולת. אבל אלה הרגשות הם לא של אדם חי, כי־אם של אדם עשוי נייר ודיו.

הנך שומע מפי „גבורו" של הספור דבורים מעושים, שהם סותרים זה את זה. כל־כך למה? משום שנחוץ היה להמחבר לשים בפיו איזה פסוקים מבהילים בזרותם, פסוקים, שקראם המחבר באיזה ספר או עתון, או שחברם בעצמו בשביל עניני אחרים ושאין להם כל שייכות לשליט או גם בהתי [illegible] אל גוף הענין שבספור ואל נפש שליט.

הנה היוצר העמיד על אפיו של פסח שליט, ומתוך זה על כשרונו של המספר [illegible] בבראשית ממש! כדאי הוא הדבר, שתדע באילו כפירים פותחים את „התקופה" החדשה בישראל.

אנהגך, קוראי, אל הספור בעצמו.

„אחרי נדודים מרובים על־פני הדרכים והמטאות של הכרך ז., נדודים מתוך בלבול רעיונות וגעגועי כאב בנשמה, ראה פסח שליט פתאום את עצמו עומד, כאילו ניתן לו צו „עמוד".

זוהי פתיחתו של הפרק הראשון מהרומאן החדש „בית בהיר".

המחבר אינו מגיד על כל השעתה, שהרע בעצמו מתוך מאורעות הספור והרצאתו על שום מה היה פסח שליט זה נודד ברחבות ז.. כי־אם הוא רק ממהר לבאר לך, שנדידה זו באה מתוך „בלבול רעיונות וגעגועי כאב בנשמה".

כשאדם פשוט עומד — הוא עומד כתם. לא כן פסח שליט. הוא אינו עומד סתם במקום שהוא עומד, כי־אם „הניע ראשו לצדדים, השהה את מבטו שהיה קלה על החלל העשוי כעין שדה מרובעת, שהיה נתון בתוכה, ונתבררה לו העובדה (מה היה חסר להקורא, אם היה המספר משתמש במקום זה במלים פשוטות: „ונגלה לעיניו", במקום הלשון של העתונאים, או של הדיינים והטוענים בבית־המשפט [illegible] „ונתבררה לו העובדה") [illegible] זו היא חצר של בית".

ואך עשה פסח שליט את הפסיעה הראשונה באיזו חצר של בית ובהדף הראשון של הספור „סחור, סחור", אשר כתב אליעזר שטיינמאן, והריהו תמה על עצמו: „תמוה היה עצם עמידתו כאן, ברגע זה, על כברת ארץ זו, תחת פסת־רקיע זו שממעל. עמידה זו של עכשיו כיצד אפשר להשוות אותה עם כל מה שהתרחש ועבר עליו במשך ימי חייו עד עתה."

באמת קושיה חמורה. תיכף ניכר, שהיהודי הזה [illegible] גבירא.

ועוד קושיה אחרת, עוד יותר חמורה:

„הלשם זה ירד (כלומר: פסח שליט) לעולם לפני תקופה של שתי עשיריות שנים* ויותר בעירה אחת [illegible] שבחבל הדרומי ונעקר משם, עבר כמה וכמה כרכים ועירים ונטלטל כמה וכמה טלטולים, כדי שיהא עומד בסופו באחד הימים, באחד הרגעים, בתוך אחת החצרות, שבהרוב מרוחק ובלתי ידוע לו של כרך זר תחת פסת־רקיע זו ויהא מפשפש** עצם להישרות עליו מבטו? הא כיצד?"

ואחרי אשר „שרבב שליט את ידו באויר", מצא את [illegible] מאורע זה עם שאר מאורעותיו שדרפו", כי כהרף עין „נצנצה לפניו מהרוזות [illegible] של ימים, ולילות, ערבים ושעות־בין־השמשות, אב מוטל מת ונרות דולקים למראשותיו (המשפט הזה אינו קשור היטב בהמשפט הקודם לו, כי הלא אי־אפשר לאמר: מהרוזות של אב מוטל מת...), פרצופים של רעים ומכרים, שנקרו לו בדרך חייו, ושעות־יחוד עם אהובות (מהרוזות זו של אב מוטל מת ושל שעות יחוד עם אהובות אינה עולה יפה) — וצלצלו באזניו קולות־הרקודים, בהאיר נר [illegible] על ראשו [illegible] בערבי שמחת־תורה של ימי ילדותו. דמיונו השיא דוקא אל [illegible] שכל אותם הפרצופים והרגעים נתקפלו תחת הרגע של עכשיו ושמשו לו כעין מצע. הם הכשירו אותו [illegible] יש. יש היט בזה, הוא הפרוש על פני מי־חייו (חוט פרוש על־פני מי החיים? האם לא טוב היה להשתמש במקום זה במלת „גשר"?) הנועשים מהיפם עד הופם [illegible]".

מוצלח הוא פסח שליט זה (אף שבכלל הנהו „גבר [illegible]") במצאו בנקל את חוט־הסתרים. אבל הימצא גם הקורא את החוט המקשר שבין האב המוטל מת ונרות דולקים למראשותיו, שבין שעות היחוד עם האהובות (דבר שאין מגלים אלא לצנועים) ושבין קולות הרקודים בערבי שמחת־תורה של ימי ילדותו עם עמידתו

---

* שתי עשיריות הוא 10^2, כלומר: שני הקוים מעצם הנחית [illegible] (יחזקאל מ"ח, י"א), וכוונתו של המספר היה להגיד שתי עשרות שנים. העירותי על שגיאה זו, יען כי רבים מן הסופרים המתחילים [illegible]

** [illegible]

של פסח שליט ברגע זה, בחצר זו, על כברת ארץ זו. תחת פסת־רקיע זו שמי־מערב

אין אני מוצא שום קשר בין המאורעות האלה. ואין זה אלא גבוב מלים בעלמא.

ובכל־זאת מעיד המספר, כי „הרגשה זו (כי נמצא הקשר, החוט „הפרוש על פני מי הויה, של שליט, הגועשים מחופם עד חופם") — כי „הרגשה זו הלבישה את הרגע תגא של חג".

גם זה קשה לי לתפוס בדמיוני: רגע בתגא של חג! אם אפשר להלביש את הרגע בתגא של חג, הלא אז דרושה להנעיל את הרגע גם בנעלי־תחש ובפוזמקאות של משי. שוו־נא בנפשכם את הרגע הלבוש בתגא של חג ורגליו יחפות, או תחיבות בסנדלי־עץ של ימות החול! היש טעם בזה?

ובטוח אני, כי מבטא כזה: „הרגשה זו הלבישה את הרגע תגא של חג", — כי מבטא ריק כזה ימצא לו מחקים בין מספרינו הצעירים, ועוד יוסיפו עליו נופך משלהם להגדיל את הזרות ואת התפלות שבבטויים משונים כאלה.

ההומור בספרות התלמודית

מאת

א. אובסי.

(המשך).

ב. שעשועי־לשון, פארודיות, שמוש מחודד בפסוקי המקרא, לשונות של חכמה ומעשים מחוכמים.

1. שעשועי־לשון. — שעשועי־לשון היו חביבים מאד על חכמי התלמוד, והיו מרבים להשתמש בהם. אולם שעשועי־לשון אלה לא באו על־פי־רוב לשם שעשוע גרידא, כי־אם לשם רעיון, ולפעמים — רעיון עמוק מאד. הם נמצאים גם בדמות מאמרים קצרים וגם בדמות ספורים שלמים, והם כוללים את הסוגים האלו: א) הפרדת מלה מקראית לשתים, באופן, שבהן יהיה צפון או רעיון, המגדיר תכונת המלה, שנתפרדה לחלקיה, או רעיון הנוגע לפרשה בכללה. ב) לשון נופל על לשון. ג) קרבת מבטאן של איתיות ידועות. ד) שעשועי־מלים. מן הסוג הראשון הם המאמרים: „שוחד, שהוא חד" (מקבל השוחד ונותנו נעשים לב אחד. — כתובות כ"ה). „למה נקרא שמו ממון? מה אתה מונה, איננו כלום" (במדבר רבה כ"ב). „אמר ר' יונתן: בצלאל — על שם חכמתו נקרא. בשעה שאמר לו הקדוש־ברוך־הוא למשה: לך ואמור לו לבצלאל: עשה לי משכן, ארון וכלים — הלך משה והפך ואמר לו: עשה ארון וכלים ומשכן. אמר לו: משה רבנו! מנהגו של עולם, אדם בונה בית ואחר־כך מכניס לתוכו כלים, ואתה אומר עשה לי ארון וכלים ומשכן; כלים שאני עושה — להיכן אכניסם? שמא כך אמר לך הקדוש־ברוך־הוא: עשה משכן ארון וכלים. אמר לו: שמא בצל אל היית וידעת" (ברכות נ"ה)... בידוד מצטיין בעצמו המבטא המאמר הזה: „ויעף אלי אחד מן השרפים ובידו רצפה" גחלת אין כתיב כאן, אלא רצפה; אמר ר' שמואל בן נחמני: רצוץ פה, שאמרה דיטוריא על בני"... „והנביא קרא את עמו: „עם טמא שפתים". — פסיקתא רבתי). חכמי התלמוד אהבו להשתמש גם בלשון נופל על לשון, למשל: „אכול בצל ושב בצל" (אכול בצל או ירקות ושב בצל ביתך, שלא תצטרך למכור אותו. — פסחים קי"ד). בתור דוגמה לספורים של לשון נופל על לשון, האוצרים בקרבם רעיון ידוע או מדת דרך־ארץ יוכל לשמש הספור הזה: „רב אדא בר אהבה חזיה לההיא כותית דהות לבישא כרבלתא (רב אדא ראה נכרית לבושה לבוש אדום). סבור, דבת ישראל היא, קם קרעיה מינה (חשב, שהיא יהודית, וקרע את הלבוש שעליה, שיש בזה משום פריצות, ואין דרך בנות ישראל לצאת בלבוש אדום). איגלאי מילתא דכותית היא, שיימוה בד' מאות זוזי (נתגלה הדבר, שהיא כותית, העריכו את הלבוש בארבע מאות זוז וחייבו את רב אדא לשלם את הכל). אמר לה: מה שמך? אמרה ליה: מתון. אמר לה: מתון מתון ד' מאות זוזי שויא". (אילו הייתי מתון יותר, לא הייתי משלם ... ההברית שתי פעמים מאתן, שהן ארבע מאות זוז. — ברכות כ'). אל הסוג של לשון נופל על לשון מתיחס גם הספור הזה: „ההוא דאמר לדביתהו: קונם, שאי את נהנית לי עד שתראי מום („מום" כמו „מאום", דבר) יפה שבך לר' ישמעאל ברבי יוסי (אחד הדיר את אשתו, שלא תהנה ממנו עד שתראה דבר אחד יפה שבה לר' ישמעאל ברבי יוסי). אמר להם: שמא שערה נאה? דומה לאניצי פשתן. שמא עיניה נאות? טרוטות הן — — — יבה היא הירך ומינך את כל איבריה הגלויים ומקבל תשובה, שכולם מכוערים הם. לבסוף שאל: שמא שמה נאה? לבלוכית שמה. אמר להן: יפה אתן קורין אותה לכלוכית, שהיא מלוכלכת במומין, והתיר את הנדר" (נדרים ס"ו). הספור הזה, שעל־פי צורתו יש בו מעט יותר מריח של ליצנות, — דבר שאיננו מתאים לתכונתם הכללית של חכמי התלמוד — לא הובא לשם שעשועי־מלים בלבד, כי־אם להראות אותנו, עד כמה היו החכמים שוקדים על תקנתם של חיי המשפחה והיו משתדלים למצוא פתח להתרת נדר, שיש בו כדי להפר „שלום־בית", גם במקום שלפי המשקל הראשון אין כל מקום להתיר.

יתיר נהמד אנו מוצאים על בני גליל, שלא היו מדקדקים בלשונם ומבטא אותיות ידועות בהלכה: „שבן גליל אמר להון: אמר למי? (למי יש למכור אמר) אמרו לו: גלילי שוטה, חמור לרכיבה, או חמר לשתיה, עמר לצמר למלבוש או אימר (כבש) לשחיטה?" (בני גליל לא במאי את האל״ף כמשפט. — עירובין נ"ג, על־פי „ספר האגדה").

אל סוג הספורים, שיש בהם שעשועי־מלים, מתיחס גם הספור הבא להלן, אף כי שעל־פי תכנו הוא שייך יותר אל הבדיחות המוסריות. וזה גוף הספור: „מעשה באדם, שהיה מוציא מעשרותיו כראוי, והיתה לו שדה אחת, והיתה עושה אלף מדות ומוציא ממנה מאה מדות למעשר, ומן המותר היה מתפרנס הוא ובני ביתו. בשעת מותו קרא לבנו ואמר לו: תן דעתך על שדה זו. — — — שנה ראשונה עשתה אלף מדות, ונתן מאה למעשר. שנה שניה נכנסה בו עין רעה, פיחת עשר מדות ופיחתה היא מאה, וכן בג', וכן בד', וכן בה', עד שעמדה על מעשרותיה (היתה מכניסה רק מאה מדות). כיון שראו קרוביו כך, עמדו ולבשו לבנים ונתעטפו לבנים ונכנסו אצלו. — — — אמרו לו: לשעבר היית אתה בעל־הבית והקדוש־ברוך־הוא כהן, ועכשיו נעשית אתה כהן והקדוש־ברוך־הוא בעל־הבית".

2. פארודיות. — הפארודיות הנמצאות בתלמוד הן משני סוגים: א) פארודיות, שמגמתן להראות את המגוחך והנלעג של המקור, שאותו הן מחקות. ב) פארודיות „כשרות", שנאמרו לשם הזוק הרעיון או יפי הלשון והעירין שבהן איננו מכוון כלל כלפי המקור, כי־אם כלפי ענין אחר. בנוגע לסוג הראשון הבאתי לעיל שתי דוגמות בצורת שתי שאלות על־דבר ענינים רחוקים וזרים, שנשאלו במטרה ללגלג על כל השאלות ממין זה (בבא בתרא כ"ג, מנחות ל"ז), והראיתי גם על הסיבה, שמספרן של פארודיות כאלה מצומצם עד מאד. אל הסוג השני מתיחסת הפארודיה הזאת: „ר' אבוהו שלח לר' חנינא בנו יזכי בטבריה (ר' אבוהו שלח את ר' חנינא בנו ללמוד תורה בטבריה [מפי ר' יוחנן]). אתון ואמרין ליה: גומל הוא חסד (באו ואמרו לו, כי בנו מטפל בצרכי קבורת מתים). שלח ליה: המבלי אין קברים בקיסרין (מקום מושבו של ר' אבוהו) שלחתיך לטבריה?" (ירושלמי, פסחים, פרק ג', הלכה ז').

יותר עזה ונמרצה היא הפארודיה השנית מסוג זה (ירושלמי, נדרים, פרק ו', הלכה ה') בענין של עיבור השנה. המקרה המובא שם מתיחס אל התקופה שאחרי מפלת בר־כוכבא. בתוקף הגזירות נתדלדלו הישיבות בארץ־ישראל ונתמעטו החכמים. יצא ר' חנניה אחי ר' יהושע, שהיה גדול הדור והעיד על עצמו, שלא הניח כמותו בארץ־ישראל, גלה לבבל. ר' חנניה חשש, שמא תבטל קביעות החדשים בארץ־ישראל, ורצה לייפות את כח בית־הדין בבבל לעבר את השנה; אך רבי, שהיה אז נשיא בארץ־ישראל, יצא במחאה נמרצה נגד מעשיו [illegible] של בית־הדין הארץ־ישראלי. וזה לשון התלמוד: „חנניה בן אחי ר' יהושע עיבר (את השנה) בחוץ לארץ. שלח ליה רבי [שמעון בן גמליאל] תלת איגרין גבי ר' יצחק ור' נתן (שלח לו רבי שמעון בן גמליאל שלשה מכתבים ביד ר' יצחק ור' נתן). בחדא כתב: לקדושת חנניה. ובחדא כתב: גדיים שהנחת נעשו תישים (שלא יאמר, שלא הניח כמותו בארץ־ישראל, שעכשיו יש גדולים כמוהו). ובחדא כתב: אם אין אתה מקבל עליך, צא לך למדבר האטד וכו'. קבלינהו — ויקרון (נתנו לו את האגרת הראשונה ועשה להם כבוד ויקר). תנייתא — יאיקרין (וכך עשה, כשנתנו לו את המכתב השני). תליתייא — בעי מבסרתון (כשנתנו לו את המכתב השלישי, המכיל בקרבו איום, רצה לבזותם). אמרו ליה: לית אתה יכול דכבר איקרתינון (אין אתה יכול לבזותנו, שכבר כבדתנו). קם ר' יצחק וקרא: כתיב באורייתא: אלה מועדי חנניה בן אחי ר' יהושע וכו'. קם ר' נתן ואשלם (גמר): כי מבבל תצא תורה ודבר ה' מנהר פקוד".

3. שמוש מחודד בפסוקי המקרא. — חכמי התלמוד ידעו להשתמש בפסוקי המקרא שמוש יפה ומחודד. אמנם בהלכה ובאגדה, במקום שרצו להסמיך על הפסוק איזה דין או להשמיענו רעיון ידוע, היו חפשים ביותר בנוגע לחומר הפסוק. היו מוציאים את הפסוק מידי פשוטו וכופים אותו — לפעמים גם באופן אכזרי — לקבל את מרותו של הדין או הרעיון. הם לא נמנעו גם מלדייק בפסוק דיוקים שונים — דיוקים, שאין להם כל יסוד לפי עומק פשוטו של המקרא, והיו תולים בהם דרשות רחוקות וזרות. הפסוק נהפך בידיהם לחומר גמיש, חומר המוכן לקבל כל צורה ולהיות מתפרש באופנים שונים ובדרכים שונים. אולם הם אחזו במדה זו רק ביחס אל ענין למודי, אבל בשיחת־חולין שלהם היו משתמשים בפסוקי המקרא בטעם וחן מיוחד, ובנדון זה גלו הבנה ישרה בפשוטו של המקרא, חוש אסתיטי יפה והרגשה פיוטית עמוקה. (עיין על זה בפרטות במאמרו של י. ח. טביוב: „פסוקי המקרא שבתלמוד", „השלח" כרך כ"ט). הנה דוגמות אחדות: בבכורות ל"ט מסופר, כי פינחס, שלא היה מן החריפים והמפולפלים ולא הצטיין בתור „עוקר־הרים", שאל את שמואל אחיו, שהיה אחד מגדולי הדור והיה שנון וחריף ביותר, שאלה חריפה ומחודדת, והלה לא ידע מה להשיב. קרא עליו שמואל: פסחים בזזו בז (דהוה דבר, שאין הדעת סובלת, שיהיו הדיינים בזויים בי, כלומר: אתה אינך מחודד ושאלת שאלה כזו, שאיני יודע תשובה. — מפירוש רש"י). „דבי נשיאה אוקמי דיינא דלא הוה גמיר (מבית הנשיא העמידו דיין שאינו תלמיד־חכם). אמרו ליהודה בר נחמני מתורגמניה דריש לקיש: קום עליה באמורא (להיות מתורגמן בינו ובין העם בשעת הדרשה). גחין עליה ולא אמר ליה מידי (יהודה בר נחמני גחן אל הדיין לשמוע מפיו את הדרשה, והדיין לא אמר כלום, שלא ידע מה לאמר). פתח יהודה בר נחמני ואמר: הוי אומר לעץ הקיצה, עורי לאבן דומם, — הוא יורה? הנה הוא תפוש זהב וכסף וכל רוח אין בקרבו" (סנהדרין ז'). [illegible] הפסוק הזה על הדיינים, שנתמנו בכסף.

מלבד זה, מצאנו אסמכתות על הפסוקים, שנאמרו בדרך הצחות וההתול, והן יפות ומחודדות מאד. למשל: „לא תעשון אתי אלהי כסף ואלהי זהב — אמר רב אשי: אלוה הבא בשביל כסף ואלוה הבא בשביל זהב" — דיין שהעמידוהו על־ידי שנתן ממון למלך. — שם). „שאלה אשה חכמה את ר' אליעזר וכו'. אמר לה: אין חכמה לאשה אלא בפלך, וכן הוא אומר: וכל אשה חכמת־לב בידיה טוו". יומא ס"ו. עיין

רבינו הזה אנו מוצאים דרשה חריפה ושנונה מאד בספרים נ"ב בענין של ביעור שביעית. הרצאת הדברים שם כך היא: „תנו רבנן: פירות שיצאו מארץ־ישראל לחוצה־לארץ מתבערין (כשמגעת עונת הביעור) בכל מקום שהן. ר' שמעון בן אלעזר אומר: יחזרו למקומן ויתבערו". אחר כך מסופר על־דבר רב ספרא, שיצא מארץ־ישראל לחוץ־לארץ ובידו פירות שביעית. נלוו אליו בחבורה שני תלמידי חכמים. כשהגיע זמן הביעור, שאל אותם, אם שמעו דבר בענין ביעור פירות שביעית, שיצאו מארץ־ישראל לחוצה־לארץ. אחד אמר בשם ר' אבוהו, כי הדין כר' שמעון בן אלעזר (וחייב הוא להחזיר את הפירות לארץ־ישראל ולבער אותם שם), והשני אמר בשם ר' אבודי: אין הדין כר' שמעון בן אלעזר (ויכול הוא לבער אותם בחוץ־לארץ). נטה רב ספרא אחרי דעת המקיל. „קרי עליה רב יוסף: עמי בעצו ישאל ומקלו יגיד לו — כל המקיל לו מגיד לו" (כלומר: תופס הוא את דעת המקיל, שלא יטרחו, אם הלכה כמותו או לא). י. ה. טביב במאמרו, שהזכרתי לעיל, מעיר, כי רב יוסף שנה פה את התנועת של המלה „ומקלו" ובאופן זה הדרשה מישבחה שבח הרבה.

בדוגמת דאלה שהבאתי הוצאו הפסוקים מידי פשוטם באופן מידה. אולם יש שחכמי התלמוד לא נגעו בפירוש המקובל של הפסוק, ובכל־זאת הצליחו לתלות עליו באמנות נפלאה איזה פתגם עממי יפה. ממין זה נמצאה שורה שלמה של דוגמות (בבא קמא צ"ב), והנני מביא אחדות מהן:

„אמר ליה רבא לרבה בר מרי:

— מנא הא מילתא דאמרי אינשי: בתר עניא אזלא עניותא? (מנין לזה שאומרים הבריות: העניות הולכת אחרי העני?) — — —

דכתיב: „וטמא, טמא יקרא"... (המצורע צריך בעצמו להכריז על צרעתו: לא די לו בנגעו, אלא שהוא מוכרח עוד לבייש את עצמו).

— „שפל ואזל בר־אווזא ועינוהי מטייפין"? (בר־אוז הולך כפוף ועיניו מישוטטות, והכונה לאדם עניו ושפל־ברך המראית עין וברבי מהשבית־פגיו).

— „והיטיב ד' לאדוני וזכרת את אמתך" (באביגיל נאמר, שעדיין לא מת נבל ונתנה לבה למה שיהיה בסופה).

„מילתא גנאה דאית בך קדים אמרה"? (הקדם לאמר על עצמך את הדבר המגונה שבך, כדי שלא תתן מקום לאחר לגנותך).

„ויאמר: עבד אברהם אנכי" (אליעזר אמר זה בתחילת דבריו).

מן הדוגמות המובאות נוכל לשפוט גם על בקיאותם הרבה של חכמי התלמוד בפסוקי המקרא, עד שהנשאל יכול להוציא מאיצר זכרונו תוך־כדי־דבור את הפסוק הדרוש לו באותה שעה, וגם על חריצותם הנפלאה להשתמש בפסוקים באופן שנון וחריף עד להפליא.

(המשך יבוא).

חֲדָשׁוֹת וּמְאוֹרָעוֹת

— ההסתדרות הציונית באמריקה קבלה מיפו ידיעות מפורטות בדבר פעולותיו של הגדוד העברי בארץ־ישראל. חברי הגדוד כבר השתתפו בתגרות חשובות אחדות והצטיינו באומץ־לבם ובמסירות נפשם. פקידי הצבא הבריטי מביעים רגשות תמהון והערצה על מרצם, זריזותם ורוחם העשוי של הפלוגות היהודיות בצבא [illegible]

[illegible]

[illegible] בני־הנעורים, שליחים מיוחדים נשלחו מניו־יורק לערים מרובות באמריקה [illegible] והתוצאות רצויות מאד, כי מספר המתנדבים נתרבה במדה הגונה. וגם בניו־יורק גופה מתנהלת העבודה במרץ מיוחד. בכל יום נערכות אספות־עם ברחובות ובאולמים, ותנועת הגדוד [illegible]

[illegible] בני־הנעורים, וביחוד בקרב החיילים היהודים, שנפטרו מן הצבא. אלפים ורבבות מהם פונים אל ההסתדרות הציונית בבקשה לשלחם אל חזית־המלחמה שבארץ־ישראל. הגשמת הדבר הזה קשה מאד מפני [illegible] הדרכים. ואף־על־פי־כן הצעירים מתעודדים [illegible]

[illegible] השנתית השלישית של חברת בתי־הספר [illegible] שנועדה [illegible] של ניו־יורק, קבלה ההחלטה לשנות את השם הישן של בתי־הספר ולקראם מעתה: „בתי־ספר עממיים יהודיים". נתעוררה בכל [illegible] ונתגרעו [illegible] בנדון זה. לבסוף הוחלט, כי העברית תהיה חובה בכל בתי־הספר. ולא עוד, אלא שההנהלה תשתדל להשפיע גם על בתי־הספר של [illegible] לתוך תכניתם את למוד השפה העברית.

[illegible] בכבוד פנים יפות. אנדריי טארדיו, מי שהיה שר־צרפת באמריקה, קבל בשם הממשלה הצרפתית את צירי המלאכות. בין שאר דבריו [illegible]

[illegible] שבשווייצריה משתדלים ליסד בארצות הנייטראליות חוות, שבהן יתחנכו יהודים להיות אכרים בשביל ארץ־ישראל.

[illegible] ווייצמאן מודיע כי היהודים בארץ־ישראל [illegible] בתור לאום מיוחד ולא בתור אזרחים של מדינות אחרות [illegible]

ד"ר ווייצמאן מודיע כמו כן, כי הנאום, שנשא [illegible] האנגלי [illegible] לפני המלאכות הרפואית, עשה רושם עמוק בארץ־ישראל.

[illegible] האנגלי לעניני־חוץ מסר [illegible] הציונית באנגליה את יפוי־הכח להציע לפני הממשלה את היהודים [illegible] טורקיה, שראויים להפטר מן הגזירות, החלות על „אויבים [illegible] ציונית בעיני הממשלה האנגלית [illegible] דבר.

גם הממשלה [illegible] להכניס את היהודים [illegible] שבסאלוניקי בסוג „אזרחים אויבים", ופטורים הם איפוא מכל ההגבלות המיוחדות לאויבים בימי המלחמה.

הממשלה האיטלקית עשתה גם היא כדבר הזה ליהודים היושבים באיטליה.

— החשמן היוני של הר סיני שלח מכתב לנציב האנגלי בירושלים, קולוניל כמארס, שבו הוא תומך בכל לבו ברעיון ליסד בארץ־ישראל מקלט־בית יהודי.

החשמן מספר במכתבו על־דבר החבה הרבה, שהממשלה היונית רוחשת לעם ישראל, כפי שבארו זה לא־כבר ראש המיניסטריון היוני טיניזילאס ומדינאיים יוניים אחרים.

„אנחנו, היונים, — כתוב במכתב בין שאר הדברים, — משתתפים בכל עוז בשאיפות עם ישראל לקבוע לו מדור בארץ־ישראל, וברי לנו, כי אין כתביעה הזאת בצדקתה. היהודים, בתור נושאי התרבות המודרנית ובתור אחד העמים היותר משכילים, לא לבד שישקיעו את כל כשרונותיהם בהתפתחות ארץ־ישראל, שנעזבה מאד בשלטונה של טורקיה, אלא שגם יעוררו בלב התושבים העניים והנדכאים את רוח הקדמה והעבודה.

„בכל לבי אני תומך בשאיפות היהודים, שיש להם זכות להתישב בארץ־אבותיהם, ואני מתפלל לאלהים, שתהיה מעתה ארץ־מולדתם, בזכות טוב־לבה והבטחת חסותה של המדינה הבריטית הגדולה והחפשית".

— האמבאסאדור הסרבי בארצות־הברית, ל. מיכאלוביץ, שלח מכתב להסתדרות הציונית באמריקה, ובו הוא כותב:

„זה כבר, שאני רואה ענין רב בציוניות. העם הסרבי — אידיאליו הם אידיאלי עם ישראל. חירות לכל אומה ושויון לכל אזרחי הארץ היו תמיד עיקרי־האמונה של הסרבים, שהדגישו אותם בכל מקרה שבחייהם הלאומיים.

„אנחנו רואים את היהודים בסרביה כראות את אחינו, ורצוני להטעים, כי הגשמת שאיפותיו של העם היהודי תתקבל בשמחה רבה ובהתלהבות מצד כל האומה הסרבית".

— הועד היהודי המאוחד לעניני־חוץ באנגליה קבל מאת המי־ניסטר באלפור הבטחה, כי הממשלה האנגלית עומדת בכל תוקף בעד שווי־זכויותיהם של היהודים בכל ארצות־מושבותיהם, והיא תאזר את כל כחותיה, כדי להוציא את הדבר הזה אל הפועל בכל מקום, שהיהודים נבדלים לרעה מיתר התושבים.

— ניכרת השתדלות לסדר את קהלות ישראל בערי באטאוויה ויאווה אשר במזרח־הודו של הולנדיה. מספר היהודים בשתי הערים האלה עלה למדרגה כזו, שהחסרון בחיים צבוריים מורגש בהן ביותר. העוסק בסדור הקהלות הוא מר י. הין, ציוני מהולנדיה.

— בבוקאריסט, בירת רומיניה, נוסד ועד יהודי, מצורף מבאי־כחן של מועצות הקהלות, שתעודתו היא לעסוק בעניני ישראל שבמדינת רומיניה.

— ד"ר חיים ווייצמאן, ראש המלאכות הציונית בארץ־ישראל, נכנס בשיחה עם יורש־העצר של המושל הערבי סיגאנה, ותוצאות השיחה הן, כי היחוסים בין חצר המלכות הערבית ליהודים ולתכניות הציוניות הם יחוסי ידידות יתרה.

כבר החלט הדבר, כי בעוד חדשים מספר יבקר ד"ר ווייצמאן את אמריקה, ופה יתן דין־וחשבון מעבודתו בארץ־ישראל.

— בקושטה היתה ועידה, שקראה הממשלה הטורקית מבאי־כחן של ההסתדרויות הציוניות במדינות המרכזיות. תפקידה של הועידה הוא לדון בדבר, שהיהודים ישאירו את ארץ־ישראל ברשות טורקיה ולא ידרשוה בתור מקלט־בית לאומי. זוהי ערמומית מצד גרמניה, שהבטיחה לטורקיה את שלמות־ארצותיה.

— הסינאט הפינלנדי פסק, כי רק היהודים שהם אזרחים עתה יקבלו שווי־זכויות, ואילו היהודים שאינם אזרחים יקבלו זכיון רק כשיוכיחו, כי נלחמו בתוך ה„גבורדיה הלבנה" נגד ה„גבורדיה האדומה".

רק 25 יהודים בכל פינלנדיה יש בידם ראיות כל־שהן, שנלחמו ב„גבורדיה הלבנה", הפועלת שכם־אחד עם הגרמנים.

— המיניסטר לעניני־חוץ של רומיניה מסר מודעה בפארלאמנט הרומיני, כי הממשלה נכונה לתת שווי־זכויות גמור ליהודי רומיניה, לפי ברית־השלום, שנכרתה בבוקאריסט. ולא עוד, אלא שעתידה היא לבטל לגמרו את הסעיף השביעי בספר־תקנותיה, החושב את יהודי רומיניה לזרים.

— בקיוב נוסדה מפלגה יהודית חדשה, ששמה: „מפלגת־עם מתקדמת יהודית". המפלגה תגש בקרוב להוצאת עתון משלה. היושב־ראש באספה המכוננת היה גוטניק, מיניסטר־המסחר של אוקראינה.

— העסקן הציוני הידוע ד"ר משה גאסטיר התפטר ממשרתו בתור הרב הראשי של קהלת היהודים הספרדיים והפורטוגיזיים בלונדון. במכתב־התפטרותו כותב ד"ר גאסטיר, כי בכל משך היותו רב בקהלתו עשה כל אשר היה בכחו לטובתה, ואולם עתה שוב אין ביכלתו לעבוד בתנאים, שהוא נמצא בהם, ולפיכך הוא מתפטר. סבת ההתפטרות היא, כי הקהלה ראתה הלול־פאטריוטיות בזה, שהעביר את משפחתו מלונדון לבריטון, מקום בטוח מפני התנפלויותיהם של האוירונים הגרמנים. ד"ר גאסטיר משמש בכהונתו זה שלשים שנה.

קהלת־היהודים הספרדיים־הפורטוגיזיים בעיר מאנצסטיר יצאה במחאה עזה נגד הקהלה הראשית בלונדון, שגרמה לפטורי ד"ר גאסטיר. גם שאר סניפי הקהלה הזאת בערי־השדה ערערו על המעשה הזה.

— קורניל ה. קוטליר, יושב־ראש של הועד לתקנת החיילים היהודים באמריקה, קבל מכתב מאת מחלקת־המלחמה שבוואשינגטון, כי נשלחה פקודה אל המצביא הראשי בצרפת, הגינראל פירשינג, כי על קבריהם של החיילים היהודים יוצב סימן של מגן־דוד ולא צלב.

שאר ארצות־ההסכם הנהיגו מכבר להעמיד מגן־דוד על קבריהם של חיילים יהודים, שנפלו חללים בשדות־הקטל.

הַתְּנוּעָה הַלְּאֻמִּית

ועידת ציוני גליציה.

בסוף אפריל היתה בלבוב ועידה מיוחדת לציוני גליציה. בועידה, שנמשכה שלשה ימים, השתתפו לערך 70 צירים מכל הערים הגדולות במערב־גליציה. בתור באי־כחו של הועד־הפועל הציוני המצומצם בא ד"ר האנטקה. אחרי דין־ודברים וכוחים מפורטים נתקבלו כמעט פה־אחד החלטות שונות, הדנות במהלך החדש של העבודה הציונית בכלל, ובטכסיסים המדיניים בגליציה בפרט. נתקבלו כמו כן החלטות בנוגע לקוממות ערי־ישראל שבגליציה, עבודה בשביל ארץ־ישראל, הסתדרות עברית ובתי־ספר עבריים. הועידה החליטה להתנגד לקונגרס אויסטרי־יהודי של באי־כח הציוניים ופועלי־ציון בלבד, אלא לדרוש קונגרס של כל היהודים באויכטריה. הוחלט, כי בעתיד תהא נעשית העבודה הציונית בגליציה בהסכם עם החברים בפולניה ובאוקראינה. הועד המרכזי צריך לעשות לשם כך את ההכנות הדרושות.

* * *

ועידת ציוני מערבי־אויסטריה.

בסוף אפריל היתה בווינה ועידה לציוני מערבי־אויסטריה, שהשתתפו בה 106 צירים. הועידה נפתחה על־ידי היושב־ראש של הועד המרכזי רודולף טויסיג. הנואם דבר דברים חמים לזכר נשמתו של המנהיג הציוני המנוח ד"ר צלינוב, הזכיר את פתחיה מיליר, שנפל חלל בפרעות היהודים בקראקוי, ומחה נגד מעשי־אכזריותם של הפולנים ודרש הגנה על היהודים מאת הממשלה. אחרי כן התעכב הנואם בשאלת־היהודים, שהיא שאלה אירופאית ובפתרונה הנכון נוגעות כל הממשלות. הוא הטעים את נייטראליותו של העם היהודי, אשר בתור עם אינו מרגיש איבה לשום צד במלחמה הנוכחית, והעיר, כי גם המפלגה הציונית חיבת לשמור את העיקר הזה בכל שלמותו. צריך להכיר את ההכרזה הציונית של

הממלכה האנגלית, שהכירה ראשונה את זכויות היהודים על ארץ־ישראל, ואת ההודעה של מי־שהיה מיניסטר לענינים חיצוניים באוסטריה הגראף טשרנין, שתמך בשאיפות ארץ־הישראליות של הציוניים, וכמו כן הודעותיהם של טלאט־פחה וסגן המיניסטר האשכנזי לעניני־פנים. לבסוף נגע הנואם במצבם של היהודים באויסטריה והראה על תעודותיהם הגדולות ברגע הנוכחי.

אחרי נאום־הפתיחה נבחרו נשיאי הועידה, וטויסיג נתן דין־וחשבון של מעשי הועד המרכזי, שעורר וכוחים סוערים. בישיבת היום השני הרצה ר. שטריקר על־דבר העבודה המדינית הפנימית של המפלגה. הובעה תודה לועד־המרכזי על עבודתו החרוצה.

* * *

הסתדרות בני ארץ־ישראל באמריקה.

הסתדרות בני ארץ־ישראל באמריקה שלחה אלינו את הקול־הקורא הזה:

אל אחינו החלוצים בעם!

השעה, שבה אנו עומדים, היא גדולה וקדושה מאד, הרת מעשים כבירים לעמנו. ממשלת בריטניה הגדולה ביחד עם ממשלות־ההסכם גלו את דעתן לטובת יסוד מדינה יהודית בארצנו ההיסטורית.

גאולת הלאום באה ביחד עם גאולת הארץ, אשר חלק גדול ממנה כבר נכבש על־ידי החיל האנגלי המנצח, ואחינו היושבים שם יצאו מאפלה לאור גדול.

לפי הידיעות, שאנו מקבלים ממולדתנו היקרה, נראה, כי אחינו בארץ־ישראל, אשר למרות כל הצרות והענויים, שעברו עליהם במשך ארבע שנות המלחמה, נשארו באומץ־רוח לאומי בארצם, מבינים את ערך השעה הגדולה הזאת לעמנו, וזרם של חיים לאומיים חדשים התחיל מפכה שם באחדות כל הכחות לטובת בנין עתידנו בארצנו הלאומית. חוב קדוש מוטל גם על כל אחד מעמנו להתרומם, להבין את ערך השעה הזאת ולמלא את חובותיו לעמו ולארצו.

ואחת החובות היותר קדושות, אשר אנו חייבים לארצנו הקדושה, היא לא רק לאהוב אותה מרחוק, כי־אם לבוא אליה ולשוש אתה משוש על גאולתה ופדותה, לעזור בבנינה ושכלולה כל אחד לפי כחו, לעשותה לפאר לכל הארץ.

ביותר מוטלת החובה על בני ארץ־ישראל אשר בגולה, הבנים שגלו מעל שלחן אביהם, אשר כמעט כולם עזבו את ארצם בעל־כרחם מפני סבות שונות, להתאגד ולעלות ביחד במוקדם היותר אפשרי למולדתם — לארצנו הלאומית.

הסתדרות בני ארץ־ישראל באמריקה קבלה עליה בועידתה האחרונה, שהיתה בניו־יורק, את העבודה האמורה למעלה לאחד מעיקריה, ויסדה לשם זה ועד מיוחד בשם „ועד להפרחת הישוב בארץ־ישראל“, אשר יסדר את העולים להחלץ בתור פועלים, סוחרים, אכרים ועוד.

הועד הזה ישתדל, בעזרת ההסתדרויות הלאומיות השונות, לעזור לכל אלה הרוצים להתאכר או ליסד תעשיות שונות בארץ.

הועד פונה בקריאה זו לכל אחינו אשר בכל אתר ואתר: בואו והתאגדו, החלצו לעלות בהמון לארצנו. ענינו גם את כל מכריכם וידידיכם ברעיון הקדוש הזה.

נכונים אנו לעמוד לעזרתכם בכל מה שאפשר.

ידיעות מפורטות תקבלו במשרד ההסתדרות שלנו, 61-63 רחוב דילינסי, ניו־יורק.

* * *

העבודה הלאומית במילבוקי.

מר אהרן גוטניק, מזכיר אגודת „עבריה“ במילבוקי של וויסקונסין, שלח אלינו את הידיעות האלה:

ד"ר בן־ציון מוסינזון בקר את עירנו ונאם נאומים נלהבים באספות ציוניות גדולות, שנערכו לכבודו. ביחוד הצטיינו האספות ב„היכל“ הריפורמי של היהודים הגרמניים „בני־ישורון“ ובבית־הכנסת „בני־ישראל“. גם המשורר אפרים א. ליסיצקי נאם באספות אחרות יחד עם מוסינזון.

אגודת „עבריה“ ערכה נשף עברי באולם אוידיטוריום. הרב ש. שיינפלד היה היושב־ראש ואהרן שפירא, מזכיר אגודת „פרחי־ציון“, ברך את הד"ר מוסינזון בשם האגודה. המשורר אפרים א. ליסיצקי והד"ר בן־ציון מוסינזון נאמו בעברית על־דבר שאלת השפות בגלות ובארץ־ישראל. אחרי האספה נמכרו עשרים ושתים מניות של „קדימה“, והרבה חברים חדשים נספחו לאגודת „עבריה“.

שונות

אברהם יעקב סלוצקי.

בעיר נובגורוד־סיווירסק, פלך צרניגוב, נערכו פרעות נוראים ביהודים, ויותר מששים איש ואשה נהרגו. בין ההרוגים נמצא גם הסופר העברי אברהם יעקב סלוצקי.

המנוח היה אחד מטובי „חובבי־ציון“ והעסקנים הציוניים היותר חשובים ברוסיה. הוא היה חבר עסקן במפלגת ה„מזרחי“ ועשה הרבה לטובת הפצת הרעיון הציוני בחוגי החרדים. הוא היה סופר עברי ותיק, שהשתתף הרבה ב„המליץ“ ובשאר העתונים העברים. ברוב מאמריו עסק בשאלות הציוניות. ביחוד נתפרסם על־ידי ספרו „שיבת־ציון“, הכולל מכתבים ומאמרים בדבר ישוב ארץ־ישראל מאת גדולי הרבנים. הספר הזה, שנדפס בשתי מהדורות, עשה בזמנו רושם עמוק על היהודים החרדים וקרבם אל תנועת התחיה. המנוח התכונן לעלות לארץ־ישראל, אך בינתים פרצה המלחמה ומחשבתו הופרה. כשנתחדשה העבודה הציונית עם המשטר המדיני החדש ברוסיה, היה אחד מראשי העובדים.

בן ששים ושמונה שנים היה במותו.

יהי זכרו ברוך!

על־פי טעותו של סופר ה„פארווערטס“, שהחליף את שם אברהם יעקב סלוצקי בד. ב. סלוצקי, הודענו ב„התורן“ עוד לפני שלשה חדשים, כי הומת המספר העברי הצעיר ד. ב. סלוצקי.

* * *

מחזה קינומאטוגראפי מרומאנו של שלום־עליכם.

חברה קינומאטוגראפית במוסקבה הכינה זה לא־כבר תמונות נעות מרומאנו של שלום־עליכם „דער בלוטיגער שפאס“, העוסק בדרך אמנותי בעלילת־הדם. התמונות האלה מתפשטות עתה בהצלחה מרובה בערי רוסיה, וביחוד באוקראינה.

עם התימת הגליון הגיעה לכאן הידיעה המשמחת, כי על הר־הזיתים בירושלים, במעמד קהל גדול, הונח היסוד לאוניברסיטה העברית. ד"ר חיים ווייצמאן, ראש המלאכות הציונית, נתכבד לירות את אבן־הפנה. הוא נאם נאום ואמר, כי באוניברסיטה תהיינה מחלקות לכל מקצועות האמנות והמדע, וגם לשפה ולתרבות הערבית. יחד עם אבן־הפנה הונחו עוד אחת־עשרה אבנים כנגד שנים־עשר שבטי ישראל.

בחגיגה השתתפו המצביא הראשי אלנבי, באי־כחן הצבאיים של הממשלות הצרפתיות והאיטלקיות, צירים מאת יהודי מצרים וארץ־ישראל וראשי העמים השונים בארץ־ישראל.

החגיגה עשתה רושם עמוק מאד על היהודים בארץ־ישראל.

מורה

בעל השכלה עברית וכללית, גמר בית־מדרש למורים, מומחה ומנוסה בהוראה על־פי שיטת „עברית בעברית" — מבקש משרת מורה או מנהל בכרך או בעיר־שדה.

לפנות אל „התורן" בשביל ק.

תנחומים

הריני משתתף בצערו של ידידי ואחי־לדעה, ד"ר ש. מ. מלמד, על מות עליו אחותו. המקום ינחמהו בתוך שאר אבלי ציון וירושלים.

א. ש. אורלאנס.

שנוי הכתובת

חותמי „התורן" מתבקשים להודיע ללשכה על־ארות העתקת מעונם בזמן. על־פי חוקי הפוסטה אין גליונות „התורן" יכולים להמסר אלא על־פי הכתובת הכתובה על המעטפה. אלה מן החותמים, שלא יודיעו ללשכה על־דבר שנוי כתבתם, לא יקבלו את הגליונות ויהיו מן הצועקים ואינם נענים.

הנהלת „התורן".

הנחה לחותמי „התורן" החדשים.

במערכת „התורן" נמצא למכירה מספר מצומצם של כרכי „התורן" שנה ג׳, מכורכים הדר (גליונות 1—50).

מחיר הכרך $3.50 עם המשלוח. לחותמי „התורן" החדשים רק $2.50

טבלאות לכרך „התורן"

שנה רביעית

במערכת „התורן" נמצאות למכירה טבלאות לכרך „התורן" שנה רביעית (מארץ 1917 — פברואר 1918).

המחיר עם המשלוח 40 סנטים

Lifshitz Print, 217 E. Broadway, cor. Clinton St.